

**TUNCELİ-OVACIK YÖRESİNDE KIRSAL
YERLEŞİM DURUMU, SORUNLARI VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

Seyfi KÜÇÜK

**Yüksek Lisans Tezi
Tarımsal Yapılar Ve Sulama Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN
2008**

T.C
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TUNCELİ-OVACIK YÖRESİNDE KIRSAL YERLEŞİM DURUMU,
SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

SEYFİ KÜÇÜK

TARIMSAL YAPILAR VE SULAMA ANABİLİM DALI

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN

TEKİRDAĞ

2008

Her hakkı saklıdır

Yrd.Doç.Dr. Can Burak ŐIŐMAN danıŐmanlıđında, Seyfi KÜÇÜK tarafından hazırlanan bu çalışma/..../..... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri BaŐkanı:

İmza:

Üye:

İmza:

Üye

İmza:

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof.Dr. Orhan DAĐLIOĐLU

Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TUNCELİ-OVACIK YÖRESİNDE KIRSAL YERLEŞİM DURUMU, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SEYFİ KÜÇÜK

Namık Kemal Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarımsal Yapılar Ve Sulama Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN

Kırsal yerleşimle ilgili yöresel düzeyde yapılan bu araştırma, Tunceli- Ovacık yöresindeki mevcut kırsal yerleşimlerin fiziki planlamalarıyla ilgili özellikleri belirlemek, yöredeki yerleşim sorunlarını ortaya koymak ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerde bulunmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada incelenen kırsal yerleşimler dağ, orman ve ova köyleri şeklinde sınıflandırılmıştır. Etüt bölgesinde dağ ve orman köyleri plansız dağınık yerleşim, ova köyleri ise plansız toplu yerleşim şeklindedir. Üç farklı yerleşim yerinden üçer köy tespit edilerek, bu köylerden üçer işletme olmak üzere toplam 27 işletme üzerinde araştırma yürütülmüştür. Araştırma sonucunda yerleşim yerlerinde önemli kırsal altyapı sorunları tespit edilmiş özellikle okul, sağlık ocağı gibi sosyal hizmet yapılarının mevcut olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kırsal yerleşimler, tarımsal işletme, işletme binaları, Tunceli-Ovacık.

2007, 58 sayfa

ABSTRACT

MSc Thesis

SITUATION AND PROBLEMS OF THE RURAL SETTLEMENTS IN TUNCELİ-OVACIK DISTRICT AND SUGGESTIONS FOR SOLUTION OF THESE PROBLEMS.

Seyfi KÜÇÜK

Namık Kemal University
Graduate School of Natural and Applied Science
Main Science Division of Agricultural Construction and Irrigation

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN

In this study is aimed determining of characteristics and problems about physical planning of the rural settlements in Tunceli-Ovacık district and suggestions for solution of these problems.

Investigated villages in this study are classified as mountain, forest and lowland. The mountain and forest villages are unplanned dispersed settlements and lowland villages are unplanned collected settlements. Three village were determined in the three different settlements and three farm were selected in every village. The total 27 farms were investigated. As a result of this study, the substructures problems of the settlements were determined social service buildings as school, village clinic in the settlements didn't exist.

Anahtar kelimeler: Rural settlements, Farm, Farm buildings, Tunceli-Ovacık,

2008, 58 page

ÖNSÖZ

Tunceli İli, Ovacık İlçesi Kırsal Yerleşim Durumu ile ilgili yaptığım bu araştırma Yüksek Lisans kapsamında tez çalışması olarak hazırlanmıştır. Üç yıldır gönüllü ve profesyonel olarak, kırsal ve kentsel alanda kalkınma faaliyeti yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarında çalışmam bu araştırmayı yapmamda etkili oldu.

Kırsal yerleşimlerin planlaması bölge ve ülke kalkınmasında önemli payı vardır. Köylerin ve köyleri meydana getiren ünitelerin düzenli bir plan içinde yerleştirilmesi; kırsal yerleşimlerin ve dolayısıyla bütün ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasında etkilidir. Başka bir deyimle, köysel yerleşimlerin planlanması; sosyal ve kültürel hizmetlerin daha kolay ve en uygun şekilde sağlanmasında ziraat işletmelerinin faaliyetlerini daha rantabl bir tarzda yürütmelerinde faydalıdır. Bu sebeple kırsal yerleşimle mevcut planlama durumu ile ilgili geniş bir araştırma yapılması önemlidir.

Kırsal kalkınma alanında çalıştığım için Yüksek Lisansa başlarken beni yönlendiren Değerli Bölüm Hocalarıma, bu konuda araştırma yapmam için yine beni yönlendiren aynı zamanda Danışman Hocam olan Yrd.Doç.Dr. Can Burak ŞİŞMAN'a, saha çalışması ve veri araştırması yaparken her türlü kolaylaştırıcılığı sağlayan, aynı zamanda çalıştığım kurum da olan Ulaşılabilir Yaşam Derneği Kırsal Kalkınma ekibine ve beni yalnız bırakmayan Sevgili eşim Kader'e ve gülücüklerini bizden esirgemeyen oğlum Munzur Deyiş'e şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRAC	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ	3
2.1 Yerleşimin Tanımı	3
2.2. Yerleşim Etkenleri.....	4
2.3 Kırsal Yerleşimlerin Fiziksel Yapısı	4
2.4 Kırsal Alanda Yerleşim Şekilleri	5
2.4.1 Dağınık Yerleşimler	6
2.4.1.1 Plansız Dağınık Yerleşimler	6
2.4.1.2 Planlı Dağınık Yerleşimler	6
2.4.2 Toplu Yerleşimler	6
2.4.2.1 Plansız Geleneksel Toplu Yerleşimler	7
2.4.2.2 Planlı Toplu Yerleşimler	7
2.5 Ülkemizde Kırsal Yerleşim ile İlgili Özellikler	8
2.6 Kırsal Bölgelerdeki Yerleşimin Durumu	10
2.7 Kırsal Yerleşimlerde Sorunlar ve Çözüm Önerileri	13
2.8.Kırsal Yerleşimlerde İşletmeler ve İşletme Binaları	13
3. MATERYAL ve METOD	16
3.1. Materyal	16
3.1.1. Araştırma Bölgesinin Coğrafi Konumu	17
3.1.2. Bölgenin İklim Koşulları.....	18
3.2 Metod	19
3.2.1 Arazi Çalışmaları	19
3.2.2 Büro Çalışmaları	22
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	23
4.1.Ovacık İlçesi	23
4.1.1.Yerel Yönetim ve Altyapı	23

4.2. Tarımsal Durum	23
4.2.1. Arazi Varlığı ve Kullanımı	23
4.2.2. Bitkisel Üretim	24
4.2.3. Hayvancılık ve Arıcılık	25
4.3. Sosyal ve Kültürel Yapı	26
4.3.1. Nüfus ve Hareketlilik	26
4.3.2. Eğitim.....	27
4.3.3. Sağlık	27
4.4. Doğal Kaynak Durumu	27
4.4.1. Ormanlar ve Ormancılık	27
4.4.2. Su Kaynakları	28
4.4.3. Meralar ve Yaylacılık	29
4.4.4. Korunan Alanlar, Yaban	29
4.5. Ovacık İlçesinde Kırsal Yerleşim	31
4.5.1. Yerel Yönetim ve Altyapı	32
4.7.2. Tarımsal Durum	33
4.5.2.1. Bitkisel Üretim	33
4.5.2.2. Hayvancılık ve Arıcılık.....	34
4.5.3. Sosyal ve Kültürel Yapı	34
4.5.3.1 Nüfus.....	34
4.5.3.2. Eğitim ve Sağlık	35
4.5.4. Doğal Kaynak Durumu.....	36
4.5.4.1. Ormanlar ve Ormancılık	36
4.5.4.2. Su Kaynakları	36
4.5.4.3. Meralar ve Yaylacılık.....	36
4.5.5. Ova Kırsal Yerleşimi	36
4.5.6. Orman Kırsal Yerleşimi.....	37
4.5.7. Dağ Kırsal Yerleşimi	38
4.6 İşletme Avlusu ve Binaların Tertibi	39
4.7 Araştırma Alanındaki Yapıların Durumu	43
4.7.1 Yapı malzemesi	43
4.7.1.1. Taş	43
4.7.1.2. Ahşap	44
4.7.1.3. Toprak	44

4.7.1.4. Kireç	44
4.7.1.5. Mütferrik malzeme	45
4.7.2. İnşaat sistemleri	45
4.7.3. Yapı unsurları	45
4.7.3.1. Temeller	45
4.7.3.2. Taş duvarlar	46
4.7.3.3. Çatılar ve binaların örtülmesi	46
4.7.3.4. Döşemeler	46
4.7.3.5. Tavanlar	46
4.7.4. İşletme Binalarının Özellikleri	47
4.7.5. İşletme Avlusu ve Binaların Tertibi	47
4.7.5.1. Konutlar	47
4.7.5.2. Konut üniteleri	48
4.7.5.2.1. Sofalar	48
4.7.5.2.2. Oturma ve yatma yerleri	48
4.7.5.2.3. Mutfak ve kiler	48
4.7.5.2.4. Yıkama yerleri	49
4.7.5.2.5. Helalar	49
4.7.5.2.6. Isıtma ve aydınlatma sistemleri	49
4.7.5.3. Hayvan Barınakları	49
4.7.5.3.1. Ahırlar	49
4.7.5.3.2. Ağıllar	50
4.7.5.3.3. Kümesler	50
4.7.5.3.4. Arılık	50
4.7.5.4. Muhafaza ve depo yapıları	50
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	52
6. KAYNAKLAR	55
ÖZGEÇMİŞ	58

ŞEKİLLER DİZİNİ

SAYFA NO

Şekil 1. Ovacık İlçe Haritası.....	16
Şekil 2.Tunceli İli, İlçeleri ve Çevresi	18
Şekil 3. Ovacık İlçesi Arazi Kullanım Durumu	24
Şekil 4. İlçe Merkezi ve Köy Nüfusları Değişimi (1980-2000 Yılları).....	26
Şekil 5. Munzur Irmağı Üzerine Yapılması Düşünülen Barajlar.	29
Şekil 6. Munzur Vadisinden Bir Görüntü.	30
Şekil 7. Ovacık İlçesinde Yaban Keçileri	31
Şekil 8. Ova kırsal yerleşimi	37
Şekil 9. Orman kırsal yerleşimi	38
Şekil 10. Dağ kırsal yerleşimi	39
Şekil 11. Yapıların düzenlenmesi.....	40
Şekil 12. Yerleşim yerindeki çeşme	41
Şekil 13. Taş ile örülmüş konut.....	44
Şekil 14. Toprak damlı bir konut.....	45
Şekil 15. Konut altında inşa edilmiş bir hayvan barınağı	48

ÇİZELGELER DİZİNİ**SAYFA NO**

Çizelge 1. Kırsal Alanda Yaşayan Nüfusun Tarihsel Değişimi	8
Çizelge 2. Ülkemizdeki Kırsal Yerleşimlerin Konum İtibariyle Durumu	9
Çizelge 3. Ülkemizdeki Kırsal Yerleşimlerin Arazi Varlığı Ve Dağılımı	9
Çizelge 4. Kırsal yerleşimlerin geçim kaynakları	10
Çizelge 5. Ülkemizdeki köylerin sosyal, ekonomik ve istihdam Göstergeleri	11
Çizelge 6. Kırsal Alandaki Konutlar.....	14
Çizelge 7.Ovacık İlçesi İklim Verileri.....	19
Çizelge 8. Kırsal Yerleşim Yerinde Yaşayan Ailelere Yönelik Anket Formu	20
Çizelge 9. Tarımsal Alanların Arazi Sınıfı Dağılımı.....	24
Çizelge 10. Ovacık İlçesinde 1991-2000 yılları arasındaki hayvan varlığı	25
Çizelge 11. Ovacık İlçesinin 1980-2000 Arası Nüfus Verileri	26
Çizelge 12. Araştırma Materyalini Oluşturan Köyler ve yerleşim Şekilleri.....	32
Çizelge 13. Araştırma Yapılan Köylerdeki Bitkisel Üretimin Dağılımı.....	33
Çizelge 14. Araştırma Alanındaki Hayvan Varlığı.....	34
Çizelge 15. Etüt Edilen Köylerin Nüfus Durumu.....	35
Çizelge 16. Köylerdeki Sosyal Hizmet Yapıları	35
Çizelge 17. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre işletme avlusu büyüklükleri ortalaması (m ²)	40
Çizelge 18. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre işletmelerin toplam inşaat alanları ortalamaları (m ²)	41
Çizelge 19. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre konutlarda mevcut faydalı alan ortalamaları (m ²)	42
Çizelge 20. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre işletmelerdeki nüfus sayıları Ortalamaları	42
Çizelge 21. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre hayvan barınaklarında mevcut faydalı alan ortalamaları (m ²)	43
Çizelge 22. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre işletmelerde otluk alanları ortalamaları (m ²)	43

KISALTMALAR

BB	: Büyük Baş
KB	: Küçük Baş
Ha	: Hektar
Kg	: Kilogram
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
YİBO	: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
HES	: Hidro Elektrik Santrali
m	: Metre
Km	: Kilometre
M ²	: Metrekare
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
GEF	: Küresel Çevre Fonu
SGP	: Küçük Destek Programı
STK	: Sivil Toplum Kuruluş

1. GİRİŞ

İnsanoğlu yerküre üzerinde ortaya çıktıktan sonra, önce kendine yiyecek ve giyecek temin etmiş, daha sonra da kendisini dış etkilerden korumak için bir barınak bulma ihtiyacını hissetmiştir. Önceleri doğal olarak hazır bulduğu mağara, oyuk, ağaç kovuğu gibi barınakları konut olarak seçen insanlar, daha ileriki dönemlerde hayvan kıl ve yünlerinden meydana getirdikleri çadırlarda oturmaya başlamışlardır. İnsanlar, göçebelik döneminin konutları olan çadırların ardından, yakın çevreden sağladıkları doğal malzemeleri kullanarak ilk taş, ahşap ve toprak meskenleri yapmışlar ve buralarda oturarak yerleşik düzene geçmişlerdir. Ülkemiz bu bakımdan ele alınırsa Anadolu topraklarının yeryüzünün en eski yerleşilen alanlarından biri olduğunu söylemek yerinde olur (Gözenç ve ark. 1998).

İnsan ile doğa arasındaki ilişkilerin sonuçlarından biri olarak ortaya çıkan yerleşimler yeryüzünde çok çeşitlidir. Buna göre yerleşimler pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de kırsal ve kentsel yerleşimler olmak üzere iki büyük grup altında toplanmaktadır.

Kırsal yerleşimler; fiziksel yapısını oluşturan öğeler, güvenlik düşüncesi, sosyal ve ekonomik nedenler, su sağlanması, arazi büyüklüğü ve özellikleri gibi etmenlerin etkisi altında değişik tiplerde oluşmaktadır. Kırsal yerleşimlerin en basit şekli tek ev eklentilerdir. Bir veya birden fazla muhtarlıklarla idare edilen, içinde belediyesi bile bulunan köylerde kırsal yerleşimler içerisinde yer almaktadır. Kırsal yerleşimlerin en yaygın şekli köy yerleşimleridir. Ülkemiz nüfusunun önemli bir kısmı (%35) kırsal alanlarda yaşamaktadır. Kırsal nüfus, yapılan son değerlendirmelere göre yaklaşık 86.000 kırsal yerleşim biriminde yaşamakta ve bu sayının da yaklaşık 37 000'ini yasal yönden köy kabul edilen yerleşimler oluşturmaktadır (Okuroğlu ve ark. 1998, Anonim 2005).

Ülkemizde kırsal yerleşimlerin fiziksel yapısı güvenlik, sosyal ve ekonomik nedenler, su sağlama, arazi büyüklüğü ve özellikleri gibi etmenlerin etkisi altında farklı şekillerde oluşmaktadır.

Kırsal yerleşimlerin planlamasının bölge ve ülke kalkınmasında önemli bir payı vardır. Tolunay ve Akyol (2006) insan kalkınmasının en öncelikli hedef kitlesinin kırsal yöre insanları olduğunu ifade etmişlerdir. Çünkü kırsal alanlar kendine özgü bir işleyişi olan kapalı ekonomilerdir. Çeşitli tarımsal ürünleri üreterek geçinmeye çalışan bu kesimde, ilkel üretim tekniklerinin halen kullanılması, altyapı tesislerinin yetersizliği gibi nedenlerden dolayı tarımsal verimliliğin arzu edilen seviyede arttırılması sağlanamamıştır. Üretimde verimsizlik kısır döngüsü içerisinde kırsal kesimin gelir düzeyinin arttırılamaması ve istikrara kavuşması, yaşam kalitesinin önünde engel teşkil ederken, yoksulluk sorununu da beraberinde getirmiştir.

Kırsal yerleşim alanları meydana getiren ünitelerin düzenli bir plan içinde yerleştirilmesi; kırsal yerleşimlerin ve dolayısıyla bütün ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasında etkilidir. Başka bir deyimle, köysel yerleşimlerin planlanması; sosyal ve kültürel hizmetlerin daha kolay ve en uygun şekilde sağlanmasında ziraat işletmelerinin faaliyetlerini daha rantabl bir şekilde yürütmelerine katkı sağlayacaktır. Bu sebeple kırsal yerleşimlerin mevcut planlama durumları ile ilgili araştırmalar yapılması oldukça önemli bir konudur.

Köy; büyük bir ağırlıkla zirai ekonomi temeline dayalı, farklı sosyal yapıya sahip, nüfusu az olan bir kırsal yerleşimdir. Köy; mera, yayla, okul, cami gibi ortak malları ve bağ-bahçe, tarla, konut gibi özel mülkleri bulunan, toplu veya dağınık yerleştirilmiş evlerde oturan ailelerin meydana getirdiği sosyal ve fiziki bir varlıktır (Okuroğlu ve ark. 1998). Bu varlığa ait sosyal ve kültürel hizmetlerin, zirai faaliyetlerin durumunun tespit edilmesi kırsal yerleşim yerlerinin fiziki varlıklarının planlamasıyla yakından ilgilidir.

Kırsal yerleşimlerin geliştirilmesi, kırsal yerleşim varlıklarının planlama tekniğine uygun bir şekilde düzenlenmesiyle gerçekleştirilebilir. Bu sebeple öncelikle kırsal yerleşim yerlerinin şimdiki durumlarının tespitinin yapılması ve uygun planlamaların halen mevcut yerleşimlerin geliştirilmesine uygulanması gerekir. Bunun içindir ki, ülkemiz kırsal yerleşimlerinin mevcut durumları ile ilgili araştırma yapılması bir görevdir.

Bu sebeple yaptığımız bu araştırmanın mikro-yöresel düzeyde olsa bile, bölgesel kırsal yerleşim yerlerinin mevcut durumlarının tespitine ilişkin katkı sunacağını umuyorum.

Kırsal yerleşimle ilgili yöresel düzeyde yapılan bu araştırma, Tunceli- Ovacık yöresindeki mevcut kırsal yerleşimlerin fiziki planlamalarıyla ilgili özellikleri belirlemek, yöredeki yerleşim sorunlarını ortaya koymak ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerde bulunabilmek amacıyla yapılmıştır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

2.1 Yerleşimin Tanımı

Genel anlamıyla yerleşim, doğa, insan ve bunların oluşturduğu yapıtlardan oluşan bir alan parçasıdır (Yüksel ve Şişman 2003). Yerleşimin iki temel ögesi olan doğa ve insan arasında devamlı bir etkileşim vardır. İnsan ve insan toplulukları kendi arzu ve ihtiyaçlarının bir sonucu olarak yerleşim alanını amaçları doğrultusunda fiziksel ve biyolojik yönlerden, doğayı da göz önünde tutarak, fiziksel boyutlardaki yapıtlarıyla şekillendirir ve değiştirir. Doğa koşullarına, insan topluluğunun yeteneğine bağlı olarak birbirinden ayrı ve birbirine benzemeyen yerleşimler ortaya çıkar (Sönmez ve Girgin, 1984).

Yerleşimler, şekil yönünden kendi kendine gelişen yerleşimler ve planlanmış yerleşimler olarak ikiye ayrılabilirler. Bunun yanında işlevsel fonksiyonları, sosyolojik ve ekonomik özellikleri, fiziksel ve idari yapısı göz önüne alındığında; yerleşimler kentsel ve kırsal yerleşimler olarak da gruplandırılabilir. Kentsel ve kırsal yerleşimleri birbirinden ayıran genel özellikler ise;

- Yerleşim yerindeki ana uğraşlar,
- Yerleşimin bulunduğu alandaki nüfus durumu,
- Yerleşimin fonksiyonel ve işlevsel niteliği

olarak sayılabilir (Okuroğlu ve ark. 1998).

Daha az nüfus yoğunluğuna sahip olmak üzere, genellikle uğraş alanı tarımsal üretim olan yerleşimlere kırsal yerleşimler adı verilmektedir. Kırsal yerleşim yerlerinin temel fonksiyonu tarımsal üretim olup, iş bölümü gelişmemiş, karşılıklı yardımlaşma yönteminin fazla olduğu, geniş aile biçiminin ve yüz yüze komşuluk ilişkilerinin bulunduğu yerleşim şekilleridir (Kızıloğlu ve ark. 2006).

Okuroğlu ve ark. (1998) kırsal yerleşimlerin; fiziksel yapısını oluşturan öğelerin, güvenlik düşüncesi, sosyal ve ekonomik nedenler, su sağlanması, arazi büyüklüğü ve özellikleri gibi etmenlerin etkisi altında değişik tiplerde olduğu ifade etmişlerdir. Kırsal yerleşimlerin en basit şekli tek ev ve eklentilerdir. Bir veya birden fazla muhtarlıklarla idare edilen, içinde belediyesi bile bulunan köylerde kırsal yerleşimler içerisinde yer almaktadır. Kırsal yerleşimlerin en yaygın şekli köy yerleşimleridir. Ülkemizdeki bu tip yerleşimler; insanlar tarafından çeşitli nedenlerle, tarihi gelişme çerçevesi içinde kurulmuş olup, günümüze kadar süre gelmiştir (Kızıloğlu ve ark. 2006).

Kırsal yerleşimlerin hukuksal yapısı 18 Mart 1924'de çıkartılan 442 sayılı köy kanunu ile düzenlenmiştir. İlgili yasa köyü, "nüfusu 2000'i aşmayan, taşınır veya taşınmaz malları bulunan ve Köy Kanunu ile kendisine verilen işleri karar organları vasıtası ile yerine getiren

yerel bir yönetim birimidir" şeklinde tanımlar. Coğrafi bakımdan ise köyün tanımı şu şekilde yapılabilir; belirli bir idari sınırı bulunan ve bu sınırlar içinde toplu veya dağınık meskenler ile ekonomik faaliyet sahalarından oluşan, tarımsal faaliyetlerin ağırlığını hissettirdiği ve seçimle işbaşına gelen muhtar ve ihtiyar heyetinin yönettiği en küçük idari ünedir (Gözenç ve ark. 1998).

İdari sınırları içinde sadece bir adet yerleşim ünitesi bulunuyorsa bu köye "tek yerleşmeli köy" adı verilir. Bazen birden fazla yerleşim ünitesi köyü oluşturabilir. Bu tip köylere ise "çok yerleşmeli köy" adı verilir. Çok yerleşmeli köylerde sürekli oturlan mahalleler veya geçici iskana açılan yayla, oba, kom gibi köy altı iskan üniteleri onun "çok yerleşmeli" sıfatını almasına neden olmuştur (Gözenç ve ark. 1998).

2.2 Yerleşim Etkenleri

Her yerleşim yeri; jeolojik ve topoğrafik yapısı, zemin koşulları, coğrafik konum, bitki örtüsü gibi farklı niteliklere sahiptir. Bu farklılıklar insanların da eklediği etkenlerle artmaktadır. Yasalar, gelenekler ve görenekler, birlikte yaşama şekli, köy ve şehir tipleri, tarım arazisinin kullanım biçimi, kültür vb. bir bölgeyi ayıran özelliklerdir (Okuroğlu ve ark. 1998).

Herhangi bir ülkenin nüfus dağılımı haritası incelenirse, bazı merkezlerde nüfus yoğunluğunun arttığı ve çok sayıda yerleşimin bulunmadığı alanları da görmek olasıdır. Aynı haritada nüfus oranının çok seyrek ya da hiç yerleşimin bulunmadığı alanları da görmek olasıdır. Bu farklılığın nedenleri arasında çeşitli etkenler sayılabilirlerse de en önemlileri;

- Fiziksel çevrenin ve doğal koşulların etkisi,
- Ekonomik etkenler,
- Sosyal etkenler olarak sıralanabilir (Okuroğlu ve ark. 1998).

2.3 Kırsal Yerleşimlerin Fiziksel Yapısı

Kırsal yerleşimler adından da anlaşıldığı gibi kırsal alanda kurulmuş, geçim kaynağı tarımsal üretim olan, çoğunlukla nüfusu az olan yerleşim şeklidir. Yerleşimin temel fonksiyonu tarımsal üretimdir. Kırsal yerleşimleri oluşturan fiziksel öğeler genel olarak işletme avlusu, tarım arazisi ve sosyal hizmet yapıları olmak üzere üç grup altında toplanabilir (Okuroğlu ve ark. 1998).

1. İşletme Avlusu (Çiftlik Merkezi)

Tarımsal işletmelerde hayvansal ve bitkisel üretimin planlandığı ve yürütüldüğü yer işletme avlusudur. İşletme avlusu bir servis avlusu etrafında farklı işlevleri olan yapıların, sebze ve meyve bahçelerinin ve yeşil alanların bulunduğu bir alandır. Çiftçiler zamanlarının

büyük bir kısmını bu alan içerisinde geçirirler. İşletme avlusu içerisindeki yapı ve tesisler; konut, hayvan barınakları, seralar, koruma ve depolama yapıları, ürün işleme ve pazarlama yapıları ile diğer yapılar olarak sınıflandırılır. İşletme avlusunun büyüklüğü yerleşim tipine, gelir durumuna ve arazi varlığına göre değişir (Yüksel ve Şişman, 2003).

2. Tarım Arazisi

Çiftçinin toprağa dayalı olarak bitkisel üretimi yaptıkları tarım arazileridir. Tarım arazileri çeşitli büyüklükteki dağınık parseller şeklinde veya toplu, tek bir parsel şeklinde de olabilir.

3. Sosyal Hizmet Yapıları ve Kuruluşları

Yerleşim yerinde yaşayan çiftçilerin sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamak ve tarımsal çalışmalarına doğrudan veya dolaylı yardımcı olmak amacıyla kurulan sosyal ve ekonomik kuruluşların bulunduğu sistem ve yapılarıdır. Sosyal hizmet yapı ve kuruluşları genel olarak üç grupta incelenebilir:

- Köy içi ve dışı yolları, su, elektrik, kanalizasyon ve sulama suyu sistemlerini içine alan altyapı sistemleri,
- Eğitim, yayım, sağlık, dini ve sportif gereksinimleri karşılayan okul, sağlık merkezi, cami, çocuk bahçesi, spor alanları gibi sosyal hizmet kuruluşları, ve
- Tarımsal kredi, pazarlama, kooperatifçilik gibi ekonomik uğraşı ve olanakları sağlayan ekonomik hizmet kuruluşlarıdır (Okuroğlu ve ark. 1998).

2.4 Kırsal Alanda Yerleşim Şekilleri

Kırsal alanlarda yaşayan ve ekonomik faaliyetleri tarıma dayalı olan yerleşim şekilleri; dağınık ve toplu yerleşim olmak üzere iki ana grupta toplanabilir (Yalan, 1963).

Kırsal yerleşimin fiziksel yapısı; güvenlik düşüncesi, sosyal ve ekonomik nedenler, su sağlanması, arazi büyüklüğü ve özellikleri gibi etmenlerin etkisi altında kırsal yerleşimlerde yerleşim tipleri aşağıdaki gibidir.

1- Dağınık Yerleşimler

- a) Plansız dağınık yerleşimler,
- b) Planlı dağınık yerleşimler,
 - Büyük çitlikler şeklindeki yerleşimler
 - Aile çiftlikleri şeklindeki yerleşimler

2- Toplu Yerleşimler

- a) Plansız toplu yerleşimler
- b) Planlı toplu yerleşimler

- Kooperatif yerleşimler,
- Kollektif yerleşimler,
- Kollektif çalışma yerleşimler,
- Çok üniteli yerleşimler,

2.4.1 Dağınık Yerleşimler

Dağınık kırsal yerleşim merkezi bir yerde bölgesel hizmet merkezi bulunan münferit işletmelerden (çiftliklerden) oluşmaktadır. Bu tip yerleşimde çiftçi ailesi işletmesini kendi arazisi içerisinde kurar (Çevik ve Tekinel 1998).

Okuroğlu ve ark.. (1998) dağınık yerleşimlerde işletme merkezleri; kendi tarım arazisi içinde ve çoğunlukla ortasında yer alıp tüm yerleşim alanına dağıldığını belirtmişlerdir. Yerleşim dağınık işletmelerden oluşmaktadır. Dağınık yerleşimlerde sosyal hizmet merkezi işletme merkezlerine yakın olmayıp, ayrı bir birim olarak kurulmuştur.

2.4.1.1 Plansız Dağınık Yerleşimler

Plansız dağınık yerleşimlerde tarım işletmeleri küçük kümeler şeklinde dağılmıştır. Ülkemizde bu şekildeki yerleşimleri genellikle dağ köyleri, orman köyleri gibi yerleşim grupları oluşturmaktadır. Plansız dağınık yerleşimlerde nüfus oldukça azdır ve işletme merkezi ile işletme yapıları, gelişigüzel yerleştirilmiştir. Köylerin özellikle birbirilerine ve yönetim merkezlerine uzaklığı yanı sıra köy yerleşimi içinde de dağınıklık görülmektedir (Yüksel ve Şişman 2003).

2.4.1.2 Planlı Dağınık Yerleşimler

Planlı dağınık yerleşimlere en fazla Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinde rastlanmaktadır. Bu tip yerleşimlerin sosyal hizmet yapıları bir araya toplanmış, işletmeler ise büyük çiftlikler ve aile çiftlikleri şeklinde dağılmıştır. İşletme avluları her işletmenin sahip olduğu arazinin içindedir (Okuroğlu ve ark. 1998).

2.4.2 Toplu Yerleşimler

Toplu kırsal yerleşimde ise, çiftçi aileleri köylerde topluluk halinde bulunurlar. Bitkisel üretim köy civarındaki arazilerde yapılır. Bu tip yerleşim şekli tarımsal faaliyetlerin randımanlı olması yönünden faydalı ise de, toplumda bir sınıf farkı ortaya çıkması nedeniyle sakıncalıdır. Bu durum ciddi sosyal ve ekonomik sorunlar yaratabilmektedir (Balaban 1964a).

Toplu yerleşimlerde konut, işletmenin diğer yapıları ve işletme avlusu yerleşim merkezinde, sosyal hizmet yapılarının çevresinde toplu şekilde yer alırken, her bir işletmeye ilişkin tarım arazisi yerleşim alanının dışında bulunmaktadır. Toplu yerleşim, aile tipi tarım işletmelerinde en iyi uygulanabilen bir yerleşim şeklidir. Bu yerleşim tipinde, işletme binaları

işletme avlusunda toplu olarak planlanmış, sosyal hizmet merkezi herkesin en iyi yararlanabileceği şekilde yerleştirilmiştir. İşletme sahiplerine ilişkin tarım arazisi yerleşim yerinin çevresinde dağınık ya da toplu olarak yer almaktadır (Okuroğlu ve ark. 1998).

Toplu yerleşimler plansız toplu yerleşimler ve planlı toplu yerleşimler olmak üzere iki şekilde kurulmuşlardır.

2.4.2.1 Plansız geleneksel toplu yerleşimler

Geleneksel toplu yerleşimlerde yerleşim şekilleri belirli bir plan içerisinde düzenlenmemiş, tarihi gelişme içerisinde, güvenlik, iklimsel ve sağlık sorunları düşünülerek genellikle sırt ve yamaçlarda toplanmıştır. Bu tip yerleşimlerde işletme avluları uygun koşulları taşımayıp işletmenin sahip olduğu yapılar düzensiz şekilde planlanmıştır. Her işletmenin tarım arazisi, işletme avlusuna farklı uzaklıklarda yer almakta ve tüm tarım arazisi içerisine homojen özellik gösteren bloklar şeklinde dağılmış durumdadır. Diğer taraftan miras geleneğinden dolayı tarımsal alanlar pratik olarak rantabl bir tarımın yapılamayacağı küçük parsel şeritleri biçiminde parçalanmıştır (Okuroğlu ve ark. 1998).

Çevik ve Tekinel (1998), yaptıkları bir araştırmada, ülkemizde hakim olan kırsal yerleşim şeklinin “Geleneksel Toplu Yerleşim” olduğunu saptamışlardır. Ancak geleneksel toplu yerleşimde de iki şekil söz konusudur. Bunlardan birincisi köy birimindeki evlerin ve işletme binalarının bir arada bulunuşu veya köy sınırları içerisinde dağınık halde olması, ikincisi ise köy ve yerleşim birimleri arasındaki mesafenin fazla oluşudur.

2.4.2.2 Planlı toplu yerleşimler

Planlı toplu yerleşimlerde, yerleşim ölçütleri belirli plan içerisinde düzenlenmektedir. İşletme avluları ile toplu hizmet yapı ve tesisleri belirli bir alanda planlanarak tarım işletmelerinin gereksinimleri iyi bir şekilde karşılanacak düzeye ulaşmaktadır. Tarım arazileri ise geleneksel plansız toplu yerleşimde olduğu gibi yerleşim alanının çevresinde, ancak toplu veya belirli bir düzen içerisinde dağılmaktadır (Okuroğlu ve ark. 1998).

Kırsal alanda yaşama standardının yükseltilmesi ve fiziksel yapıların geliştirilmesinde amaç, buralarda kentsel yapıların inşası demek değildir. Özellik yönünden köylerdeki yaşam, kentlerinkinden daima farklı olacaktır. Bu amaç, tarımsal üretimi arttırmak ve üretimin sağladığı yararları, daha yüksek seviyede yaşayışın sosyal faydaları ile dengelemek ve bu iki unsuru bir araya getirilmesi ile sosyo-ekonomik bir optimuma eriştirmektir (Glikson 1964). Bu optimuma erişmede, ülkemizde kırsal yerleşimin ana karakteri olan geleneksel toplu yerleşim dikkate alındığı takdirde, alt yapı hizmetlerinin nispeten ucuz olması, arzulanan sosyal ve kültürel çevrenin daha kolay gerçekleştirilebilme olanağını vermesi ve üretim

araçlarının iyi planlanması halinde çiftçi ailelerine yeterli bir gelir sağlanabilmesi yönünden üzerinde durulması gereken yerleşim şekli “Planlı Toplu Yerleşim” dir (Yalan 1963).

Bu yerleşim şeklinde bölge çapında köy sayısının az ve münferit köyler için yerleşimin planlı olması halinde, devlet hizmetlerinin köye götürülüşü ve toplum kalkınması kurallarının uygulanması kolay bir şekilde gerçekleştirilmektedir (Tekinel 1967).

2.5 Ülkemizdeki Kırsal Yerleşim İle İlgili Özellikler

Yerleşimler; her ülkede, ülke içindeki değişik yörelerin kendine özgü doğal, ekonomik ve sosyal koşulları içinde tarihsel gelişme sürecinde değişik özelliklerde ortaya çıkmışlardır. Buna bağlı olarak, ülkemizdeki kırsal yerleşimlerin de çeşitli özellikleri bulunmaktadır. Ülkemizdeki kırsal yerleşimlere ilişkin özellikler; yerleşimlerin bugünkü durumu, yerleşim ile ilgili yasal zorunluluklar, yerleşimle ilgili sorunlar ve bu sorunların çözüm yolları şeklinde değerlendirilebilir (Okuroğlu ve ark. 1998).

Ülkemizdeki kırsal yerleşimlerin durumu ve nüfus özelliklerinin tarihsel değişimi Çizelge 1’de verilmiştir. Çizelgeden de görüleceği gibi ülkemizde toplam 37366 köy bulunmakta ve bu köylerde toplam 23 797 000 kişi yaşamaktadır. Kırsal alanda yaşanların genel nüfusa oranı %35,1’e düşmüştür (Anonim 2005).

Çizelge 1. Kırsal alanda yaşayan nüfusun tarihsel değişimi.

Sayım Yılları	Köy Nüfusu	Köy Nüfusunun Payı (%)	Şehir Nüfusu	Şehir Nüfusunun Payı (%)	Toplam
1970	21 900 000	61,6	13 700 000	38,4	35 600 000
1980	25 100 000	56,1	19 600 000	43,9	44 700 000
1990	23 200 000	41,0	33 300 000	59,0	56 500 000
2000	23 800 000	35,1	44 000 000	64,9	67 800 000

Ülkemiz nüfusunun önemli bir kısmı kırsal alanlarda yaşamaktadır. Kırsal nüfus, yapılan son değerlendirmelere göre yaklaşık 86 000 kırsal yerleşim biriminde yaşamakta ve bu sayının da yaklaşık 37 000’ini yasal yönden köy kabul edilen yerleşimler oluşturmaktadır. Bu yerleşimlerde yaklaşık 24 milyon kişi yaşamakta ve 2004 yılı verilerine göre GSYİH içerisinde tarım sektörünün payının %11,2 olduğu düşünüldüğünde ülke nüfusunun %35’ini oluşturan bu kesimin kalkınmada öncelikli olarak ele alınması gerektiği söylenebilir (Anonim 2005).

Çevik ve Tekinel (1998) yaptıkları araştırmada, ülkemizde köylerin yaklaşık 1/3’ünün dağınık, 2/3’ünün ise geleneksel toplu yerleşim özelliği taşıdığını saptamışlardır.

Ülkemizdeki kırsal yerleşimlerin konumlarına göre dağılımı Çizelge 2’de verilmiştir. Çizelge 2’den de görülebileceği gibi, köylerimiz buldukları konum itibariyle daha ziyade bir dağ sırtı veya eteğindedirler. Sahil köylerimiz ise en az oranda kurulmuştur (Gözenç ve ark. 1998).

Çizelge 2. Ülkemizdeki kırsal yerleşimlerin konum itibariyle durumu.

Konum	Adet
Sırt + etek köyü	22.405
Ova köyü	6852
Dağ köyü	6402
Orman içi köyü	5312
Vadi içi köyü	4575
Nehir kenarı köyü	1242
Sahil köyü	824

Ülkemiz köylerinin sahip olduğu toplam arazi 625 milyon dekadır. Bunun %89.5’i kültür arazisi, geri kalanı ise kültür dışı (kayalık, kumluk, su yüzeyi gibi) arazilerdir. Köy arazilerinin niteliklerine göre dağılımı ise Çizelge 3’de verilmiştir (Gözenç ve ark. 1998).

Çizelge 3. Ülkemizdeki kırsal yerleşimlerin arazi varlığı ve dağılımı

Nitelik	%
Tarla tarımı	35.8
Orman + fundalık	32.6
Mera + çayır	26.2
Bahçe	0.9
Fındık	0.8
Bağ	0.7
Zeytin	0.7
Diğer	2.3

Köy arazilerinde % 35.8 ile en fazla tarla tarımı yapılırken, en az oran % 0.7 ile bağ ve zeytincilik tarımı yapılmaktadır.

Çizelge 4’de kırsal alanda yaşayanların geçim kaynaklarının dağılımı verilmiştir. Türkiye köylüsü geçimini daha ziyade tarla tarımından elde etmektedir. Daha sonra sırasıyla hayvancılık, işçilik ve meyvecilik gelmektedir (Gözenç ve ark. 1998).

Çizelge 4. Kırsal yerleşimlerin geçim kaynakları

Geçim Kaynağı	%
Tarla tarımı	46.7
Hayvancılık	24.5
İşçilik	13.0
Meyvecilik	4.9
Sebzecilik	1.6
Orman ürünleri	1.6
Diğer	7.7

2.6 Kırsal Bölgelerdeki Yerleşimin Durumu

Kırsal yerleşimlerin geliştirilmesi, bu varlıkların planlama tekniğine uygun bir şekilde düzenlenmesiyle gerçekleştirilebilir. Bu sebeple, fiziki planlama sorunlarının çözülebilmesi için; önce kırsal yerleşimlerin şimdiki durumlarının tespiti ve sonra da uygun planlama prensiplerinin halen mevcut yerleşimlerin geliştirilmesi için uygulanması gerekir (Alkan 1974).

Kırsal alanlarda yaşayan topluma daha iyi bir yaşam sağlanması için sarf edilen çabaların amacı, bu toplumlara şehirdeki yaşama olanakları ile kıyaslanabilir koşulların yaratılması ile kırsal alanda istikrarlı bir ortamın oluşturulmasıdır. Daha iyi yaşama koşulundan amaç, çeşitli unsurların uyumlu bir biçimde bir araya getirildiği yaşama şekli olarak tanımlanabilir (Glikson 1964).

Kırsal alanda yaşama standartlarının yükseltilmesi ve fiziksel yapıların geliştirilmesi, buralarda şehirdeki yapıların yapılması demek değildir. Kırsal alanlarda amaç, tarımsal üretimi arttırmak ve üretimin sağladığı üstünlükleri daha yüksek düzeydeki yaşayışın sosyal yararlarıyla dengelemek ve bu iki unsurun bütünleştirilmesiyle sosyo-ekonomik yapı oluşturmaktır. Kısacası kırsal kalkınma yaşama olumsuzluklar getiren kırsal çevre koşullarının iyileştirilmesidir (Tolunay ve Akyol 2006).

Okuroğlu ve ark. (1998)’ın yaptıkları bir çalışmada, ülkemizde kırsal yerleşimlerin genellikle geleneksel toplu yerleşimler olarak şekillendiği saptamışlardır. Her hangi bir planlamaya dayandırılmadan toplumun tarihi gelişiminde kendiliğinden ortaya çıkan bu

geleneksel şekillenmeye etki yapan etkenler arasında; su sağlama, güvenlik, ulaşım, birlikte yaşama isteği, savunma gibi etkenler sayılabilir.

Kırsal yerleşimlerde yüksek yaşam seviyesi, ülkemizdeki ana kırsal yerleşim şekli olan geleneksel toplu yerleşimler göz önüne alındığında, alt yapı hizmetlerinin oldukça ucuz olması, istenen sosyal ve kültürel çevrenin daha kolay geliştirilebilme olanağını vermesi ve üretim araçlarının iyi planlanması durumunda gerçekleştirilebilir. Bu sebeplerle ülkemiz için üzerinde durulması gerekli yerleşim şekli planlı toplu yerleşimlerdir. Bu yerleşim şeklinde bölge çapında köy sayısının az ve ayrı köyler için yerleşimin planlı olması durumunda devlet hizmetlerinin köye götürülüşü ve toplum kalkınma kurallarının uygulanması kolaylıkla gerçekleştirilebilir (Gözenç ve ark. 1998).

Bugün sahip olduğumuz köylerde sosyal, kültürel ve ekonomik hizmetlerin şehirlere göre yetersiz düzeyde kalmıştır. Ülkemizdeki köylerin sosyal, ekonomik ve istihdam göstergeleri Çizelge 5’de verilmiştir.

Çizelge 5. Ülkemizdeki köylerin sosyal, ekonomik ve istihdam göstergeleri (Anonim 2005).

Sosyal Göstergeler	Yıl	Kırsal Alan
İlköğretim Okullarının Dağılımı (%)	2004	73
6+ Yaş Grubunda Okur Yazar Kadın Nüf. Oranı (%)	2000	72,6
Bebek Ölüm Oranı (Binde)	1998-2003	39
Çocuk Ölüm Oranı (Binde)	1998-2003	11
Gıda ve Gıda Dışı Fert Yoksulluk Oranı (%)	2003	37,1
Tarım Sektörü Göstergeleri	Yıl	Kırsal Alan
İşletme sayısı (adet)	2001	3 075 516
İşletme Başına Ortalama Parsel Sayısı	2001	4,1
Ortalama Parsel Büyüklüğü	2001	14,9
50 da dan Küçük Tar. Arazisine Sahip İşletme (%)	2001	65
Tarım Ürünleri İhracatı (\$)	2004	2 644 895
Tarım Ürünleri İthalatı (\$)	2004	2 765 260
İstihdam Göstergeleri	Yıl	Kırsal Alan
İstihdam Oranı (%)	2004	52,1
İşsizlik Oranı (%)	2004	5,9
İstihdamın Dağılımı (%)	Tarım	34,0
	Sanayi	18,3
	Hizmetler	47,7
Kırsal İstihdamın Dağılımı (%)	Tarım	67,5
	Sanayi	7,9
	Hizmetler	24,6

Kırsal kesimde yaşayan insanlarımız Çizelge 5’den de görüldüğü gibi eğitim, sağlık ve ekonomik olarak önemli sorunlarının devam ettiği görülmektedir. İlköğretim okulları halen yeterli sayıya ulaşamamıştır (%73). Ülkemizdeki en önemli sosyal sorunlardan birisi olan kadın erkek ayrımcılığı kırsal kesimde etkisini sürdürmektedir (okur yazar kadın nüfusu %72,6). Yine köylerimize sağlık hizmetleri de yeterli seviyede götürülemedi ve %0,39 seviyesindeki bebek ölümleri azaltılamamıştır. Ayrıca yoksulluk oranı %37 gibi çok yüksek bir seviyededir.

Köylerde kalifiye işçi eksiliği ve sermaye noksanlığı nedeniyle tarımsal sanayi gelişmemektedir. Tarım sektöründe çalışanların bir kısmının kendilerine yetecek kadar az veya hiç araziye sahip olmadıkları Çizelge 5’de görülmektedir (ortalama parsel büyüklüğü 14,9 da). Tarım arazilerinin miras yoluyla fazla sayıda ve küçük parçalara ayrılması nedeniyle birçok tarım işletmelerinde tarımsal uğraşların ekonomik olması önlenmektedir.

Sönmez (1964) yaptığı bir çalışmada, kırsal kesimin tüm olumsuzluklarını ortadan kaldırmak ve topyekün kalkınmayı sağlamak amacıyla düzenlenen “Milli Plan” ve bölgeler arasındaki dengesizliği gidermeye yarayan “Bölge Planları” genel anlamda makro plan niteliğini taşımakta olup, bu planların tabandaki köy ve köy grupları seviyesinde yeterli şekilde etkili olmadığını tespit etmiştir.

Ülkemizdeki köy aile tarım işletmelerinin fiziksel varlıkları ve bunların oluşturduğu köylerimiz genellikle günümüzdeki yerleşim prensipleri ve imar tekniği yönünden belirli bir düzene uymamaktadır. Tarımsal, sosyal, kültürel, ekonomik ve coğrafik etkenlerin etkisi düşünülerek planlanmış tarım işletmeleri ve köyler yok denecek kadar azdır. Ülkemizdeki var olan kırsal yerleşim yerleri çok eskiden seçildiğinden şu andaki nüfusa yeterli olamamaktadır. Zamana bağlı olarak birçoğunun yerleşim yerinin zemin özellikleri erozyon, taşkın ve diğer etkenler nedeniyle büyük ölçüde değişikliğe uğramıştır. Bir çok yerleşim yerinin zemini kumlu, çakıllı, taşlı vb. alanlarda, deprem hattı üzerinde bulunmaktadır. Ülkemiz kırsal yerleşim yerlerinde genel olarak görülen başlıca özellikler aşağıdaki şekilde sıralanabilir; (Okuroğlu ve ark. 1998).

- Genelde yerleşim yeri gelişigüzeledir,
- Yerleşim yeri için ayrılan alan yeterli değildir,
- Alt yapı tesisleri yetersizdir,
- Doğal afet tehlikeleri her an bulunmaktadır,
- Köyler arasındaki uzaklıklar farklıdır,
- Ekonomik düzeyi yeterli olmayan işletmeler fazla olduğundan köydeki gelişme yavaş olmaktadır,

- Köylerde büyük arazi sahipleri, arazisi hiç olmayanlar ve köyde arazisi olup şehirde yaşayanlar gibi çeşitli sınıflar bulunmaktadır.

Yukarıda sayılan özellikler göz önüne alındığında ülkemiz kırsal yerleşimlerin ve tarım işletmelerinin fiziksel varlıklarının planlanması, düzenlenmesi, imarı ve geliştirilmesi, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma yönünden zorunluluktur (Okuroğlu ve ark.1998).

Yine bu konular ile ilgili fiziksel planlama veya yerleşim planlaması çalışmaları, kırsal alanda daha rahat yaşama ve sağlık şartları yaratan, üretim artışını destekleyen, ürünü işleyen, değerlendiren, köyde iş gücü istihdamını arttıran, kırsal kalkınmanın önemli unsurlarından birisidir (Tekinel 1967).

2.7 Kırsal Yerleşimlerde Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Bugüne kadar köylerin dağınıklığının ve kuruldukları yerlerin yarattığı sorunları için çeşitli çözüm yolları ortaya konulmuştur. Bu konuda yapılan görüş ve öneriler şöylece özetlenebilir (Bahçelioğlu 1965)

1. Evvelce elverişsiz yerlere kurulmuş olan köylerin kendi sınırları içinde daha elverişli yerlere nakledilmesi,
2. Koşulları uygun olan köylerin birleştirilmesi,
3. Nakilleri gerekli olan köylerin toprak ve diğer kaynakları uygun olan köylere eklenmesi veya yeni açılan yerleşim alanlarına yerleştirilmesi,
4. Merkez köy sisteminin kurulmasıdır (Çevik ve Tekinel 1998).

Merkez köylerde kamu hizmetleri daha kolay olup, ekonomik ve sosyal faaliyetler daha yoğun olmaktadır. Yine merkez köyler, okul, sağlık ocağı, toplum merkezi vb. bütün sosyo-kültürel ihtiyaç ve hizmetleri, alışveriş yerleri, tamirhane, ürün işleme yerleri gibi ekonomik hizmetleri bünyesinde bulundurmakta ve bu hizmetler yararlanan kişilere elverişli bir yaşam ortamı sağlamaktadır (Weitz 1965).

2.8 Kırsal Yerleşimlerde İşletmeler ve İşletme Binaları

Ülkemiz kırsal yerleşimlerinin işletme avlularının ve işletme binalarının çoğunluğu, genellikle fiziki planlama tekniğine uygun değildir. Bu sebeple ülkemizde köysel yerleşimlerin planlama tekniğine uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi ve iyileştirilmesi, yeni yerleşimlerin bu tekniğe uygun olarak kurulması gerekmektedir (Alkan 1974).

Çeşitli bölgelerin tarımsal yapılarının geliştirilmesi konusunda yapılacak planlamaların öncelikle, tarımsal yapı etütlerine ve araştırmalarına dayanması gerekir. Bu çeşit araştırmalarda da bölgenin tarımsal altyapı problemleri ile ilgili bütün özelliklerin incelenmesi, belirlenmesi ve bunlara dayanarak gerekli tavsiyelerin verilmesi amacı

güdülmelidir. Çeşitli yerlerde bu konu ile ilgili olarak birçok araştırmalar yapılmıştır

Ülkemizde bu konuda, köy ve tarımsal işletmeleri yapılarıyla ilgili olarak yapılmış ilk çalışmalar daha ziyade, mevcut yapı durumunu tespit etmek, yapıların tipik ve belirgin özelliklerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmalar genellikle yapı konstrüksiyon araştırmaları niteliğindedir. Bunlar arasında Kafesçioğlu (1949, 1955), Beken (1949), Kömürcüoğlu (1950), Oran (1954, 1961) sayılabilir.

Mevcut yapı ve konstrüksiyon durumlarının incelenmesinden başka, ülkemizin bazı bölgelerinde, işletme binalarının teşkil ettiği zirai işletme merkezi veya işletme avlusu tertip ve tanzimi ile ilgili araştırmalar da yapılmıştır. Bu araştırmalarda, halihazırda kullanılan avlu büyüklüklerine ait değerlerin genellikle tavsiye edilebilecek avlu büyüklüğünden küçük olduğu belirtilmiş ve işletmenin tipi ve büyüklüğü dikkate alınarak, yeni kurulmakta olan veya gelişmekte olan işletmeler için uygulanabilecek örnek işletme avlusu planları geliştirilmiştir (Şişman 1964, Alkan 1966; Tekinel 1966; Şen 1966).

İşletme binaları içinde önemli üniteler; konut, servis yapıları, hayvan barınakları, muhafaza ve depo binaları ve diğer yapılardır. Ülkemizin çeşitli tarımsal işletmelerinde, işletmenin tipine ve büyüklüğüne bağlı olarak, bu yapıların hepsi veya bir kısmı aynı işletme içinde mevcuttur (Ekmekyapar 1975).

Ülkemizdeki tarımsal işletmelerdeki konutların büyük bir yüzdesi yığma yapı şeklinde inşa edilmiştir (Çizelge 6). Kullanılan yapı malzemelerinin başında tuğla, kerpiç ve taş gelmektedir. Konutlarda ahşap kullanımı ise Ahşap ise %27 seviyesindedir. Konutların %83.9'u tek katlı %15.0'i iki katlı %1.1'i ise üç ve daha fazla katlı inşa edilmişlerdir (Gözenç ve ark. 1998).

Çatı sistemi konutların %57.2'sinde beşik çatı, %41.3'ünde düz çatı (dam) ve %1.5'inde ise kubbe çatı şeklindedir. Çatı örtüsü olarak %56,2'si kiremit, %42,1'i toprak, %1,3'ü ahşap ve %0,4 saz kullanılmıştır (Gözenç ve ark. 1998).

Çizelge 6. Kırsal alandaki konutlar

Taşıyıcı Sistem	%
Yığma (taş + kerpiç + tuğla)	66.2
Ahşap	27.0
Betonarme	5.6
Diğer (saz, mağara)	1.2

Köy insanımız daha ziyade üç (%47.6) veya daha fazla odalı konutlarda oturmakta ve . ısınma için %72'si odun, %12'si tezek, %9.2' si kömür ve %6.8'i ise diğer ısınma araçları ile ısınmaktadır (Gözenç ve ark. 1998).

3. MATERYAL VE METOD

3.1 Materyal

Tunceli ili, Ovacık ilçesi kırsal yerleşim yerlerinde, yerleşim yerlerinin mevcut durumlarının incelenerek araştırılması, işletme binaları ve avlu tertiplerinin tespit edilmesi amacıyla, ilçede üç farklı yerleşim yerinden üçer köy ve bu köylerden üçer işletme araştırma materyali olarak seçilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Ovacık ilçe haritası

İlçe dahilinde mevcut kırsal yerleşim yerleri ve işletmelerin özelliklerini tam olarak yansıtmak istatistiki bilginin bulunamayışı ve araştırma için seçilen köylerin farklı topoğrafik mevkilerde yerleşmiş olması nedeniyle, köylerin seçiminde ihtimalli örnekleme metodunun uygulanması mümkün olmamıştır. Dolayısıyla kademeli örnekleme metodu kullanılmıştır.

Mevcut imkanlarla araştırmanın yönetilebilmesi, kırsal yerleşim yerleri ve işletme binaları hakkında gerçeğe yakın sonuçların elde edilebilmesi için, ilçeye bağlı birbirinden farklı üç yerleşim yerinden üçer köy ve her köyden üçer işletme olmak üzere toplam dokuz köy ve 27 işletme üzerinde araştırma yapılmıştır.

Araştırma için seçilen köyler ve işletmelerin, araştırma amacına uygun olarak temsil edilebilmeleri için; ilçe tarım teşkilatı ve çevreyi tanıyan diğer kamu birimleri personelinin fikirleri alınmış; seçilen köylerin bölgeyi temsil edebilecek köyler ve seçilen işletmelerin köyleri temsil edebilecek işletmeler olmasına dikkat edilmiştir.

Seçilen köylerdeki işletmelerin durumlarını belirtmek amacıyla, ekonomik durumları bakımından farklı; fakir, orta, zengin olmak üzere üç işletmenin binaları incelenmiştir. Bu amaçla köy muhtarı, köy ileri gelenleri ve işletme sahipleri ile görüşülerek işletmeler gruplandırılmış ve bu grupların her birinden isim çekmek suretiyle etüt edilecek işletmeler seçilmiştir.

Bu amaçla araştırma için ilçe genelinde üçü ova, üçü orman, üçü dağ kırsal yerleşim yeri olmak üzere dokuz köyden ve her köyden fakir, orta halli, zengin olmak üzere üçer işletmeden toplam olarak yirmi yedi işletme araştırma materyalini oluşturmuştur.

3.1.1. Araştırma Bölgesinin Coğrafik Konumu

Tunceli iline 58 km. uzaklıkta bulunan Ovacık ilçesinin yüzölçümü 1538 km²'dir. İlçe merkezinin denizden yüksekliği 1300 m'dir. İlçenin kuzeyinde Mercan ve Munzur Dağları yer almaktadır. Bu dağlarda 3000 m'nin üzerinde tepeler mevcuttur. Batısında ise Zeranik Ovası Munzur Gözeleri'nden başlayarak ilçe merkezinden doğuya doğru 85 km²'lik bir alanı kapsamaktadır. İlçenin en önemli akarsuyu Yenikonak Köyü eteklerinde bulunan gözelerden doğan Munzur'dur. Ayrıca Mercan Dağları eteklerinden doğan Mercan Deresi de önemli su kaynağı niteliğindedir. İlçeye bağlı köylerin yerleşimleri dağlık ve ormanlık alanlarda olup, ilçe merkezi yerleşimi ovalıktır. Ovacık ilçesi çevresi yüksek dağlarla çevrili ve Munzur Irmağı'nın ikiye böldüğü bir havza özelliği taşımaktadır.

Tunceli ilinin kuzey kısmından Kuzey Anadolu Fay Hattı geçmekte olup, Ovacık ilçesinden geçen fay hattından dolayı birinci derecede deprem bölgesi niteliğindedir.

İlçede iki önemli vadi bulunmaktadır; Munzur Vadisi ve Mercan Vadisi. Munzur Vadisi, Munzur Irmağı'nın oluşturduğu ve Keban Baraj Gölü'ne döküldüğü yere kadar ki bölümdür. Mercan Vadisi ise ilçenin doğusunda yer alan ve Mercan Deresi boyunca uzanan vadidir. Vadinin büyük bir kısmı Munzur Vadisi Milli Parkı sınırları içinde kalmaktadır. Vadiye Kırk Merdiven Şelalesi ilginç ve çekici görsellikler sunmaktadır (Anonim 2003a, Anonim 2003 b).

Şekil 2. Tunceli ili, ilçeleri ve çevresi

3.1.2. Bölgenin İklim Koşulları

İlçede sert ve karasal bir iklim hakimdir. Kışları soğuk ve karlı, yazları ise kurak ve sıcak geçer. Yıllık ortalama sıcaklık 7.6 derecedir. Ağaçlar için büyüme (vegetasyon) dönemi Mayıs-ekim aylarında altı aydır. Otsu bitkiler için nisan ayı da dahil olmakta ve yedi aya çıkmaktadır. Yıllık ortalama yağış miktarı Türkiye'nin ortalamasından yüksek olup, 1093 mm'dir. Ancak yağışların yıl içindeki dağılımı dengesiz olup, bitki büyüme döneminde yalnızca % 20'si (214 mm) yağmaktadır (Çizelge 7).

Çizelge 7. Ovacık ilçesi iklim verileri (Anonim 2003c). (Rakım 1300 metre)

İklim Verileri	A Y L A R												Yıllık Toplam
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Ortalama sic.(°C)	-9	-7.1	-2.6	6.1	13.2	18.8	23.2	32.1	17.6	10.7	1.9	-4	7.6
En yüksek sic. (°C)	6.8	8.4	13.8	27.4	30.9	33.8	36.4	35.8	33.4	29.4	19.3	15.9	36.4
En düşük sic. (°C)	-32	-34.4	-34.2	-13	-3.4	4.8	7.2	5.0	1.4	-4.2	-8.6	-3.6	-34.4
Ortalama donlu gün sayısı	30.4	24.7	23.9	9.9	1.0					4.3	15.4	26.9	136.4
Ortalama yağış miktarı (mm)	155	119	142	134	87	26	6	3	11	81	152	172	1093
Ortalama yağışlı gün sayısı	11.2	10.2	12.2	11.9	10.9	4.5	1.1	1.0	2.1	7.3	9.5	11.6	92.9
Ortalama karla kaplı gün sayısı	30.5	28.2	30.5	16.4	0.8					0.2	6.9	23.6	137.8
En yüksek kar örtüsü (cm)	300	391	394	306	80					18	145	185	394

3.2 Metod

3.2.1 Arazi Çalışmaları

Araştırma materyali olarak seçilen farklı kırsal yerleşim yerleri ve farklı yerleşim yerleri ile ilgili bilgiler, köylerde ve işletmelerde yapılan ölçme, gözlem, anket ve yüz yüze yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Bunun için işletmelerin sahip olduğu bütün binalar ve işletme avluları boyutsal olarak ölçülmüş, binaların detaylarıyla ilgili teknik özellikler, görüşmeler, gözlemler, ölçümler ve fotoğraflarla tespit edilmiştir.

Arazi çalışmaları, işletmelerde yapılan ölçüm ve anketler Temmuz ve Ağustos 2007 tarihleri arasında yapılmıştır.

Çizelge 8’de verilen ve araştırmada kullanılan ankette farklı yerleşim yerlerinde oturan ailelerle durum tespiti için yüz yüze görüşülerek sorular yöneltilmiştir.

Çizelge 8. Kırsal yerleşim yerinde yaşayan ailelere yönelik anket formu

1. İşletme No	:	
2. İşletme sahibinin Adı Soyadı	:	
3. Medeni durumu	:	Evli, Bekar, Boşanmış
4. Köyü ve yerleşim konumu	:	
5. Eğitim durumu	:	Yok İlkokul Lise Yüksekokul
6. Hanedeki birey sayısı	:	1-3 4-7 8- 12
7. Aile reisinin mesleği	:	
8. Oturduğu köy/mezranın ilçe merkezine uzaklığı	:	
9. Tarım arazisi varlığı	:	Var Yok
10. Küçükbaş hayvan varlığı	:	Keçi Koyun
11. Büyükbaş hayvan varlığı	:	İnek Dana Boğa
12. İçme suyu temini	:	Şebeke Kaynak Ortak Çeşme
13. Tarımda sulama suyu durumu	:	Gölet Havuz Akarsu
14. Köyde sağlık ocağı durumu	:	Var Yok
Varsa yapısal özelliği ve alanı	:	(.....) (.....)
15. Hayvan barınaklarının evlere göre konumu ve toplam alanı:		
Ev altı	(.....)	Bağımsız
16. Köyde okul var mı?	:	Var Yok
Varsa yapısal özelliği ve alanı	:	(.....) (.....)
17. Köyde cami var mı?	:	Var Yok
Varsa yapısal özelliği ve alanı	:	(.....) (.....)
18. Köy misafir konağı var mı?	:	Var Yok
Varsa yapısal özelliği ve alanı	:	(.....) (.....)
19. Köyü merkeze bağlayan yolun durumu	:	Stabilize Asfalt Patika
20. Köyde oturan toplam aile sayısı	:	0-10 11-20 21 Üzeri
21. Köyün Genel Yerleşme durumu:	:	Ova Dağ (Etekte) Orman

22. Yerleşim biçimi: Toplu ,	Dağımk ,	Karışık .
23. Evlerin yapımında kullanılan malzeme: Taş , Kerpiç, Ahşap, Tuğla, Briket, Beton , Diğer.		
24. Hayvan barınaklarının yapımında kullanılan malzeme : Taş Kerpiç, Ahşap , Tuğla, Briket , Beton, Diğer .		
25. Samanlığın evlere göre konumu ve toplam alanı :		
Ev altı ~	Bağımsız ~	
26.Köyde elektrik durumu: Var		
Yok		
27.Oturduğu konutun toplam alanı (m ²) :		
Hayvan barınağının toplam alanı (m ²) :		
Samanlığın toplam alanı (m ²) :		
28. Köyün başlıca geçim kaynakları nelerdir (%)		
1. Bitkisel ürünler (tarla, bahçe)		
2. Hayvancılık		
3. El sanatları		
4. Tarım işçiliği		
5. Yurt dışından gelen para		
6. Diğer		
29. Çatılarda kullanılan yapı malzemesi :		
Konut:	Barınak:	Samanlık:
30. Konutlarda aydınlatma amaçlı kullanılan pencerelerin alanları:		
31. Hayvan barınaklarında aydınlatma amaçlı kullanılan pencerelerin alanları:.....		
32. Servet (ekonomik) durumuna göre konumu:		
33. Mevkii durumuna göre konumu:		

Büro Çalışmaları

Arazi çalışmalarından elde edilen sonuçlar büroda değerlendirilerek, mahallinde yapılan anket ve ölçümler çizelgeler halinde düzenlenmiştir.

Seçilen işletmeler üzerinde yapılan ölçüm sonuçları çizelgeler haline getirilerek karşılaştırılmıştır. Araştırma bölgesinde yapılan çalışmalar sonrasında farklı yerleşim yerlerindeki tarımsal işletmeler arasındaki farklılıklar ortaya konarak sorunlar saptanmıştır. Bölgede köy yerleşim yerleri farklı kırsal yerleşim şekillerinde olduğu için değerlendirmelerde yerleşim şekilleri dikkate alınarak yerleşimler düzeyinde ve işletme düzeyinde ayrı ayrı değerlendirmeler yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 Yerel Yönetim ve Altyapı

Ulaşım; İlçenin tek karayolu bağlantısı yalnızca Tunceli ilinedir. Bu mesafe 58 km. olup, 2002 yılında yolun 40 km'si asfalt ile kaplanmış, 18 km'lik bölümü halen stabilize toprak yol niteliğindedir. Yol oldukça dar olup, kaya düşmesi ve çığdan dolayı sık sık kapanmaktadır. İlçeye bağlı köylerin 17'sinin yolu stabilize olup, diğerlerinin ise tarla yoludur. 4 köyün yolu patikadır.

Elektrik; ilçede uzun süredir elektrik iletim hatlarının bakım ve onarımının yapılmamış olmasından dolayı sık sık arızaların yaşandığı, ilgili birimin bu sorunu çözmek konusunda çaba gösterdiği belirtilmektedir.

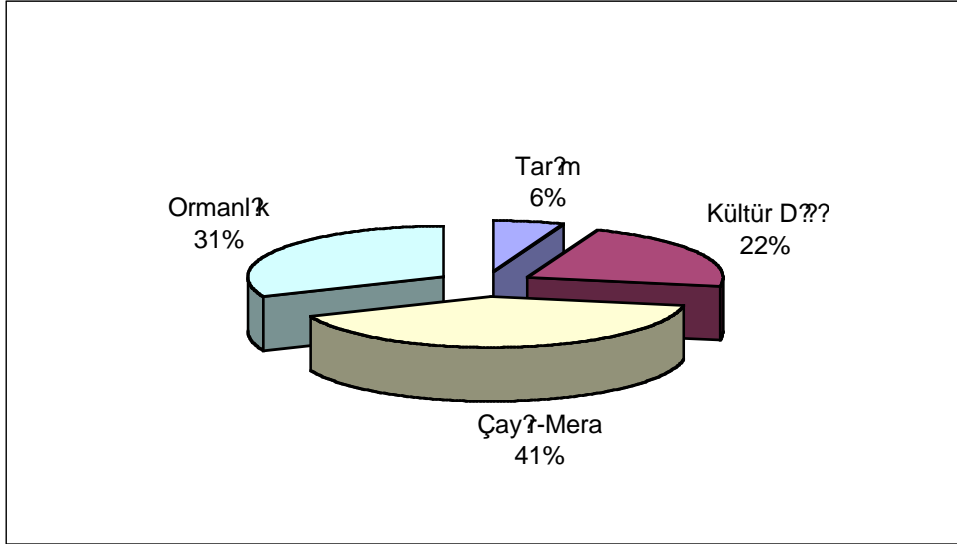
İçme suyu ve kanalizasyon; ilçe merkezinde içme suyu sıkıntısı bulunmamaktadır. 2008 yılı itibarı ile köylerin bir çoğunda içme suyu şebeke sistemi mevcut olup, diğer köyler çeşme veya akarsulardan gereksinimlerini karşılamaktadır. Kanalizasyon yalnızca ilçe merkezinde bulunmaktadır. Atık sular ilçe merkezinde doğrudan Munzur Irmağı'na bırakılmaktadır.

İletişim; ilçede otomatik telefon sistemi mevcut olup, ilçe içinden cep telefonları kullanımı mümkündür.

4.2. Tarımsal Durum

4.2.1 Arazi Varlığı ve Kullanımı

İlçenin arazi kullanımına yönelik son yılların mevcut durum verilerine ulaşılamamıştır. Bu kapsamda ziyaret edilen Tarım İlçe Müdürlüğü arazi kullanımına yönelik verilerinin yetersiz ve gerçek durumu yansıtmadığını belirtmiş, arazi kullanımına yönelik verilerin yeniden üretilmesi gerektiğini önermiştir. Tarım İl Müdürlüğü'nün verilerine göre Şekil 3 dende görüldüğü gibi, Ovacık'ın toplam arazisi 145 bin hektardır. Bununun 8633 ha.'ı (% 5.9) tarım alanı, 31.7 bin ha.'ı (% 21.8) kültür dışı alanlar, 59.6 bin ha.'ı (% 40.9) çayır ve mera alanı, 45.6 bin ha.'ı (% 31.3) da ormanlık ve fundalıktır (Anonim, 2003b).

Şekil 3. Ovacık ilçesi arazi kullanım durumu

Tunceli ilinde tarımsal arazi bakımından en az alana sahip ilçelerden biri Ovacık'tır. İlçede tarım yapılan arazilerinin sınıflandırması Çizelge 9'da verilmiştir. Arazilerin dağılımına bakıldığında 1/3'ü birinci, 1/5'i dördüncü, 1/5'i altıncı sınıf arazi niteliğindedir. Arazilerin % 50'si erozyon kontrol önlemlerinin alınarak tarım yapılması gereken arazilerden oluşmaktadır. İlçenin 6500 ha.'lık tarım arazisinde sulu tarım yapılmaktadır.

Çizelge 9. Tarımsal alanların arazi sınıfı dağılımı

Arazi Sınıfı	Alan Ha.	%
1. Sınıf	2900	36,5
2. Sınıf	420	5,3
3. Sınıf	570	7,2
4. Sınıf	1740	21,9
5. Sınıf	0	0,0
6. Sınıf	1800	22,7
7. Sınıf	510	6,4
Toplam	7940	100.0

4.2.2. Bitkisel Üretim

Ovacık ilçesinde bitkisel üretim olarak 580 ha.'da hububat, 460 ha.'da baklagil, 736 ha.'da yem bitkileri, 24 ha.'da sebze üretilmektedir. Tarım arazilerinin 1413 ha'da nadas uygulaması, 4911 ha'da ise üretim yapılamamaktadır. Baklagil ve yem bitkileri bakımından ilde en fazla üretimin yapıldığı ilçe konumundadır. Ovacık'ta üretilen kuru fasulye pazarda en fazla aranan üründür. İlçe merkezi ve rakım bakımından yüksek kesimlerde meyvecilik

yapılamamakta, ancak Ovacık-Tunceli arasında ve vadi içlerinde yer alan köylerde ise meyvecilik (elma, armut, ceviz) yapılmaktadır.

4.2.3. Hayvancılık ve Arıcılık

İlçenin geçmişte ve günümüzdeki temel ekonomisi birinci derecede hayvancılık faaliyetlerine dayanmaktadır. İlçedeki küçükbaş (keçi, koyun) hayvan varlığı 2000 yılı itibarıyla 45 000, büyükbaş hayvan varlığı ise 11 330'dur. Çizelge 10'dan da görüldüğü gibi 1993 yılından önce 106 000 küçükbaş, 16 000 büyükbaş hayvan yetiştirilirken bu tarihten itibaren hayvan varlığında önemli sayıda düşüş olmuştur. Bu düşüşe 1990'lı yıllarda bölgede ortaya çıkan güvenlik sorunları neden olmuştur.

Hayvansal ürünlerden canlı hayvanlar yerel ve bölgesel tüccarlara, kurban bayramlarında büyük kentlere satılmaktadır. Süt ürünleri (peynir, çökelek, tereyağı) yerel tüccarlara ve büyük kentlerde yaşayan yakınlarla sipariş alınarak üretilmekte ve satılmaktadır.

Çizelge 10. Ovacık ilçesinde 1991-2000 yılları arasındaki hayvan varlığı

Yıllar	Küçük Baş (Adet)	Büyük Baş (Adet)	Toplam (Adet)
1991	111.800	13.356	125.156
1992	112.150	17.783	129.933
1993	106.627	17.628	124.255
1994	77.415	16.589	94.004
1995	55.074	13.621	68.695
1996	50.758	13.576	64.334
1997	44.978	11.188	56.166
1998	46.160	12.210	58.370
1999	44.800	11.347	56.147
2000	45.000	11.330	56.330

Doğu Anadolu'da arıcılık faaliyetleri oldukça yaygın ve yayla balı üretimine odaklıdır. Ovacık ilçesinde 150 hane, 10 bin kovanla arıcılık yapmaktadır. Koloni başına 25-30 kg. bal üretimi söz konusudur. Ön araştırmada yetkililer ve köylüler Devlet İstatistik Enstitüsü verilerinin yüksek olduğunu, gerçekte ise kovan başına 10-15 kg. alındığını belirtmişlerdir.

İlçede kalkınma amaçlı bir kooperatif kurulmuştur. Kooperatifin temel amacı arıcılıkla uğraşanlara yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Kooperatif şimdiye kadar arıcılığı geliştirmek amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmuş, ancak yeterli başarıyı sağlayamamıştır.

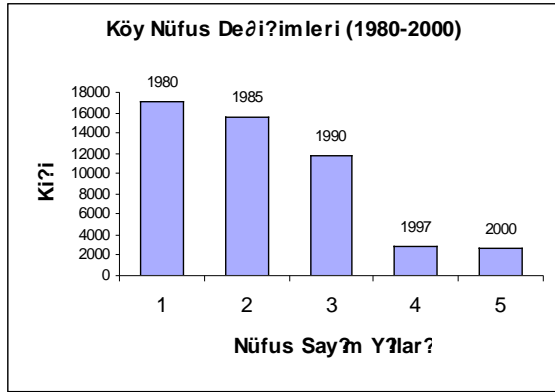
4.3. Sosyal Ve Kültürel Yapı

4.3.1. Nüfus ve Hareketlilik

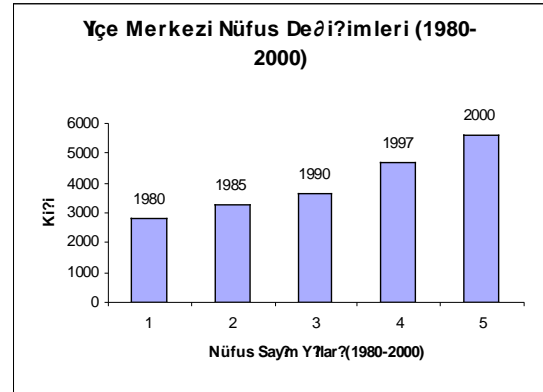
Ovacık İlçe Nüfus Müdürlüğü'ne yaşayan kayıtlı nüfus 33.497'dir (Çizelge 11). Bu nüfusun yaklaşık beş bini ilçe merkezi ve köylerinde yaşamaktadır.

Çizelge 11. Ovacık ilçesinin 1980-2000 arası nüfus verileri

Sayım Yılları	Köy	%	İlçe Merkezi	%	Toplam
1980	17078	85,9	2793	14,1	19871
1985	15458	82,5	3274	17,5	18732
1990	11669	76,2	3647	23,8	15316
1997	2790	37,2	4707	62,8	7497
2000	2613	30,6	5909	65,4	8522

a.

b.

Şekil 4. İlçe merkezi (b) ve köy nüfusları (a) değişimi (1980-2000 Yılları)

İlçe nüfusu 1980 yılında yaklaşık 20 bin iken, 2000'li yıllarda ilçedeki göç nedeniyle 2000 yılında yaklaşık 8500 e düşmüştür. Bu nüfusun 1/3 köylerde yaşamakta, geri kalan kısmı ise ilçe merkezinde bulunmaktadır. İlçeye bağlı köylerin nüfusu 1990 yılından 2000 yılına kadar % 150 oranında azalmış, ilçe merkezi nüfusu ise % 48 artmıştır. Toplam nüfusta ise % 58 bir azalma söz konusudur (Anonim 2002).

İlçedeki nüfusun önemli bir kısmı, 1990'lı yılların başında bölgede ortaya çıkan güvenlik sorunları nedeniyle büyük kentlere göç etmiştir. Bölge halkıyla yapılan görüşmelerde, yaklaşık 1250 haneden, 8000 kişi kentlere göç etmiştir. İlçe nüfusunun azalmasının temel nedeni göç ve doğum oranının düşmesidir.

İlçedeki nüfus hareketliliği yaz aylarında artmaktadır. İlçeden göç etmiş olanlar özlem gidermek, yakınlarını ziyaret etmek ve dört yıldır gerçekleştirilen Munzur Festivali'ne katılmak amacıyla ilçeye gelmekte, gelenler mevcut nüfusun yarısı kadar bir nüfusu oluşturmaktadır.

4.3.2. Eğitim

Tunceli ili genelinde okuma yazma bilenlerin oranı 2000 yılına göre % 83 olup, cinsiyetler arasında önemli bir fark gözlenmiştir. Bu oran erkek nüfus için % 92 iken, kadın nüfus için % 70'tir. İlçe merkezlerine göre incelendiğinde en yüksek oran % 91 ile Çemişgezek ilçe merkezinde olduğu görülmektedir. Bu ilçe merkezinden sonra Ovacık ve Hozat ilçe merkezleri gelmektedir. Bu oran % 90'ın üzerindedir. Köylerde okuma yazma oranı ise erkek nüfus için % 87, kadın nüfus için % 59'dur.

Ovacık ilçesinde bir lise, bir yatılı bölge ilköğretim okulu, iki ilköğretim okulu (bünyesinde 3 ana sınıfı mevcuttur) ve bir anaokulu bulunmaktadır. Bu okullarda 1240 öğrenci okumakta, 46 kadrolu, 6 ücretli toplam 52 öğretmen görev yapmaktadır. İki okulda bilgisayar laboratuvarı mevcuttur. DİE verilerine göre ilçede okuma yazma oranı % 85 dolaylarındadır. Okul çağındaki nüfusun tamamına yakını okuma yazma bilmektedir. İlçede kız ve erkek çocuklarının okutulmasında ayırım yapılmamaktadır. Eğitim konusunda mekansal sorunu bulunmayan ilçede, öğretmen açığı bulunmaktadır. Yeşilyazı köyünde 2003 yılı içinde inşaatı başlanan Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, 2005'te eğitime açılmıştır. İlçeye bağlı köy okullarının tamamı kapalı durumdadır. İlçeden Tunceli ve diğer illerde okumak üzere öğrencilerin bulunduğu yerel halk tarafından ifade edilmiştir.

4.3.3. Sağlık

İlçede sağlık hizmetleri veren 25 yataklı bir sağlık merkezi bulunmaktadır. Sağlık merkezinde uzman bulunmamaktadır. İleri sağlık hizmetleri Tunceli ve Elazığ illerinden karşılanmaktadır. İlçede ilaç teminine yönelik zaman zaman eczane açılmakta, ancak eczane sahipleri açtıkları eczanenin başında bulunmadıkları için kapatılmaktadır. İlçede şimdilik ecza dolabı aracılığıyla ilaç temin edilmektedir.

4.4. Doğal Kaynak Durumu

4.4.1. Ormanlar ve Ormancılık

İlçe arazisinin % 31'i ormanlarla kaplıdır. Bu ormanlar Ovacık Orman İşletme Şefliği tarafından yönetilmektedir. İlçede orman şefi bulunmadığından ormancılık faaliyetleri Hozat Orman İşletme Şefliği'nin vekaletiyle yürütülmektedir. Ayrıca ilçe sınırları içinde 15 bin hektar ormanlık, milli park sınırları içinde yer almaktadır. Ormanların önemli bir kısmı

meşelik olup, üretim oldukça sınırlıdır. Ormancılık faaliyetlerinin başında yakacak odun üretimi ve köylülerin yakacak odun gereksinimlerinin karşılanması için kesim izni verilmesi gelmektedir. İşletme tarafından ayrıca orman koruma çalışmaları yapılmaktadır. Ormanlar üzerinde en önemli baskı izinsiz ve düzensiz yakacak odun kesimleri gelmektedir. İlçe merkezinde ise 6 ton yakacak odun tüketimi söz konusudur. Yakacak odunun tamamı ilçe ormanlarından sağlanmaktadır.

Başta boşaltılmış köyler olmak üzere ilçede mobilya imalatında kullanılmak amacıyla ceviz ağaçlarının kesildiği ve tüccar tarafından yurt içi ve dışına gönderildiği, köylülerin kısmen de olsa bundan gelir elde ettiği bilinmektedir.

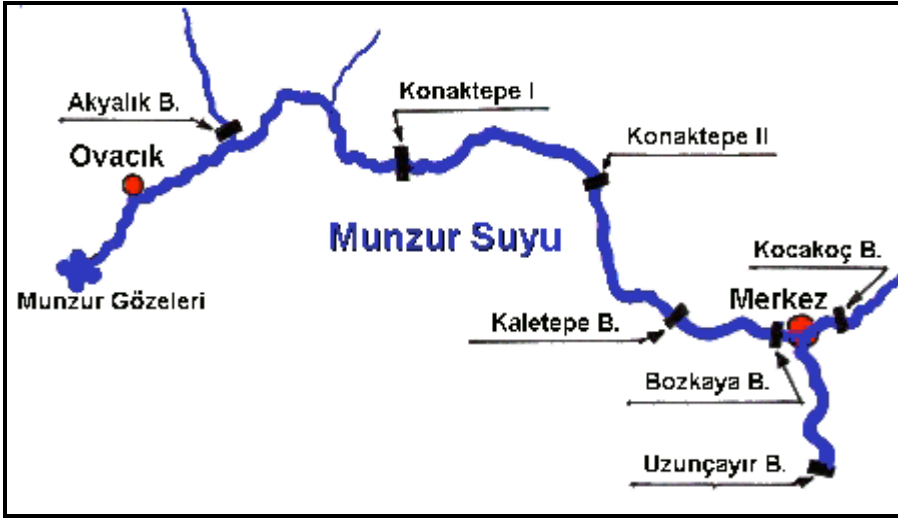
Kavakçılık ova köylerinde tekniğine uygun olarak yapılmamaktadır. Sık dikimden dolayı gelişmelerinde ciddi sorunların yaşandığı ve yeterli verimin elde edilmediği ifade edilmiştir.

4.4.2. Su Kaynakları

İlçenin en önemli su kaynağı ilçe sınırları içinde doğan ve çeşitli derelerle beslenen Munzur Irmağı'dır. Irmak, Tunceli ili merkezinden geçmekte ve Keban Baraj Gölü'ne katılmaktadır. Munzur çeşitli kaynaklardan dolayı kirlenmektedir. Başta köy, ilçe ve il merkezinin atık suları ve katı atıklar olmak üzere erozyonla taşınan toprak, hayvansal atıklar ana kirletici konumdadır.

Ovacık ilçe merkezinin kanalizasyonu mevcut olup, dört ayrı çıkıştan Munzur'a akmaktadır. Ovacık ilçe merkezinin kirlilik boyutlarını ortaya koymak amacıyla ilçe merkezinde bir yılda tüketilen su miktarı belirlenmiş ve bu miktarın ne kadarının Munzur'a aktığı hesaplanmaya çalışılmıştır. İlçede belediyeden su temin eden ve suyun bedelini ödeyen 910 abone bulunmaktadır. Bu abonelerin 830'u hane, diğerleri ise kurumsal (kamu, askeri, KİT, esnaf vs.) abonedir. İlçe merkezindeki su tüketimini 2003 yılında 115 bin tonu haneler, yaklaşık 100 bin tonu da kurumsal aboneler gerçekleştirmiştir. Tüketilen suyun yarısının kanalizasyona aktığı varsayılırsa, yaklaşık 108 bin ton atık su Munzur'a akmaktadır. Atık suyun ne derece kirliliğe yol açtığı ileri düzeydeki araştırmalarla ortaya konulabilir.

Munzur Irmağı Keban Baraj Gölü'ne katılmakta olup, 85 km'lik bir vadiden oluşmaktadır. Munzur Irmağı üzerinde 8 baraj inşası gündemdedir (Şekil 5). Bu barajlardan Uzunçayır Barajı ve Hidro Elektrik Santrali (HES) inşaatı bitmek üzere olup, yakın zamanda su tutmaya başlayacaktır. Munzur Vadisi'ni ve milli parkı etkileyecek en önemli baraj Konaktepe barajlarıdır. Toplam 25 km uzunlukta oluşacak su toplama alanı ile vadi ikiye bölünecek ve milli parkın mutlak koruma alanının % 63'ü sular altında kalacağı belirtilmektedir (Karabıyık, 2004).

Şekil 5. Munzur ırmağı üzerine yapılması düşünülen barajlar.

4.4.3. Meralar ve Yaylacılık

İlçe topraklarının % 41'i meralarla kaplıdır. Mera alanlarının varlığı aynı zamanda küçükbaş hayvancılığın da göstergesi konumundadır. İlçede 1990'lı yılların başına kadar keçi ve koyun olmak üzere 110 bin civarında KB hayvan bulunurken, köylerin boşaltılmasından sonra bu sayı 30-35 bin civarına inmiştir. Hayvan sayısı hızla azalmaktadır.

İlçede güvenlik nedeniyle on yıldır yayla yasağı uygulanmaktadır. Bu yasak ilçenin kuzeyinde, Mercan yöresindeki köylerde sınırlı da olsa kaldırılmıştır. Köylüler yaz aylarında belirli mera alanlarını kullanabilmektedir. Ayrıca bu yaylalar/meralar Şavak Aşireti'ne kiralanmaktadır. İlçenin güneyinde yer alan köylerde ise yayla yasağı halen devam ettiği için meralar kullanılmamaktadır. Meraların niteliği konusunda bir şey söylemek mümkün görünmemektedir. Ancak uzun süre yayla yasağından dolayı kullanılmamış olması iyileştigiğine dair fikirleri güçlendirmektedir.

Meralardan hane tüketimi ve gelir amaçlı olarak dağ sarmısağı, ışkın, mantar ve diğer otlar toplanmaktadır. Toplanan bitkiler içinde dağ sarmısağı son yıllarda aşırı olarak tüketilmektedir. Köylülerin ifadelerine göre yalnızca gelir amaçlı 2003 yılında 20 ton dağ sarmısağı toplanmıştır.

4.4.4. Korunan Alanlar ve Yaban Hayatı

Munzur Vadisi Milli Parkı

Tunceli sınırları içerisinde yer alan Munzur Vadisi Milli Parkı il merkezine 8 km. uzaklıktadır. Büyüklüğü 42 bin ha. olan Milli Park'ın 15 bin hektarı Ovacık ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Milli Park 1971 yılında kurulmuştur. Milli Park, Türkiye'nin en büyük ve en eski Milli Parkı konumundadır.

Munzur dağları'nın jeolojik yapısı, metamorfik, volkanik ve tortul kayalardan meydana gelir. Kuzeyde 3300 m'ye kadar yükselen bu dağlık alan Mercan ve Munzur Irmağı vadileri ile büyük ölçüde parçalanmıştır. Mercan Vadisi'nin 1.300 m'den yukarı kesimlerinde buzul gölleri, dağlardan Ovacık düzlüğüne gelindiğinde kaynayan gözeler, vadi boyunca dökülen küçük şelaleler Milli Parkın peyzajının ilgi çekici örnekleridir.

Şekil 6. Munzur vadisinden bir görüntü.

Bitki örtüsü bakımından oldukça zengin olan Milli Park'ta, 1518 bitki türü kayıt altına alınmış olup, bunlardan 43'ü yöreye, 227'si Türkiye'ye endemiktir. Milli Park'a endemik türlerden; çan çiçeği, Erzincan kirazı, bindebirdelik otu, Munzur kekiği, Munzur düğün çiçeği, dağ çayı başlıcalardır. Alan aynı zamanda önemli bitki alanı niteliğindedir. Milli Parkta tepeler ve yamaçlar meşe ormanları ile kaplıdır. Vadi tabanında ise ceviz, kızılbaş, dişbudak, yabani fındık, akçaağaç, karaağaç, çınar, kavak, söğüt ve çalı türlerinden meydana gelen zengin bir bitki örtüsü görülür. Munzur gözelerinin 2 km altında huş meşceresi bulunmaktadır. Sarp ve dik yamaçlar ise çıplaktır.

Yaban hayatında; kurt, tilki, sansar, ayı, vaşak, su samuru, porsuk, sincap, tavşan, yaban domuzu, dağ keçisi, çengel boynuzlu dağkeçisi memelileri bulunmaktadır. Kuş türlerinden ise; çil keklik, kınalı keklik, toy, mezgelek, turna, bıldırcın, çulluk, kartal, akbaba, doğan, atmaca, şahin, kerkenez, delice, çaylak, kaya kartalı, kaya güvercini, ördek türleri bulunmaktadır. Munzur Vadisi ve Mercan Suyu'nda kırmızı benekli alabalık bulunmaktadır.

Şekil 7. Ovacık İlçesinde Yaban Keçileri

Yörenin karasal iklimi nedeniyle Milli Park'tan yararlanmak için en uygun zaman haziran-eylül aylarıdır. Bu aylarda kamp kurma, piknik yapma, sportif amaçlı balıkçılık, doğa yürüyüşleri yanı sıra rafting ve dağcılık yapılabilir. Yapılan bir incelemede Munzur Irmağı'nın rafting için elverişli olduğunu belgelemiştir.

▪ *Yaban Hayatı Koruma Alanları*

İlçe sınırları içinde bir adet yaban hayatı koruma alanı (Tunceli-Ovacık Munzur Vadisi Yaban Hayatı Koruma Sahası) bulunmaktadır Bu alanın sınırları, doğuda; Munzur Irmağı ile Laç deresinin kavuştuğu noktadan sırt hattını takiben Taht tepe, Meydan yaylası, Azizaptal Dağ, Dolap Tepe, Vevil Dağ, Karasakal sırtına, Kuzeyde; Karasakal sırtından Kalan Deresi'ni keserek Sultan Baba Dağ zirvesine, oradan sırt hattını takiben Şal Deresi'nin Munzur Irmağı'na kavuştuğu noktaya. Batıda; Munzur Irmağı'nın batısına geçerek sırt hattından Pokir tepesine, buradan sırt hattını takiben Okasor mezarasının altından Hacılı Deresi'ni keserek Rıza'nın evi mezarasından Külünk Dağı'nın zirvesine, Güneyde; Külünk Dağı'nın zirvesinden güney-doğu istikametindeki sırtı takiben Halvuri mezarasının kuzeyinden geçen sırttan Munzur Irmağı'na ulaşan hattan oluşmaktadır.

4.5. Ovacık İlçesinde Kırsal Yerleşimler

Ovacık ilçesinde kırsal yerleşimi üç agro-ekolojik alt bölge şeklinde değerlendirmek daha gerçekçi olacaktır. Çünkü üç bölge arasında arazinin çevresel özellikleri, iklim, arazi formu, potansiyel verim, toprak yapısı ve/veya arazi örtüsü bakımından önemli farklılıklar

bariz bir şekilde görülmektedir. Üç farklı yerleşim altında değerlendirilmenin başka bir nedeni geçim kaynakları, üretim şekilleri, yerleşim şekilleri ve sosyal yapı farklılıklarından kaynaklıdır.

Bu kapsamda Ovacık ilçesi yükseklik, topoğrafik yapı, sıcaklık kriterleri göz önüne alındığında üç alt bölgeye ayrılır.

Bu alt bölgeler; *Dağ (Dağ etekleri köyleri) kırsal yerleşimi, Orman (Orman köyleri) kırsal yerleşimi ve Ova (Merkez Köyler) kırsal yerleşimi* şeklindedir.

Ancak kırsal yerleşim yerleri arasında benzerlikler de bulunmaktadır. Mesela tüm kırsal yerleşim yerlerinde samanlıklar evlere bitişik durumda ya da bağımsız (müstakil) şeklindedir.

Araştırmanın yürütüldüğü köyler ve bu köylere ait bazı veriler Çizelge 12’de verilmiştir. Araştırmanın yürütüldüğü köylerin ova köyleri plansız toplu yerleşim şeklinde, orman ve dağ köyleri ise plansız dağınık yerleşim şeklindedir. En yoğun nüfus 195 kişi ile Yeşilyazı ova köyünde, en düşük nüfus ise 52 ile Mollaliler dağ köyündedir.

Çizelge 12. Araştırma materyalini oluşturan köyler ve yerleşim şekilleri

Sıra No	Köyler	Konum	Yerleşim Şekli	Nüfus (kişi)
1	Güneykonak	Ova	Plansız toplu yerleşim	91
2	Ada	Ova	Plansız toplu yerleşim	79
3	Yeşilyazı	Ova	Plansız toplu yerleşim	195
4	Çakmaklı	Orman	Plansız dağınık yerleşim	152
5	Öveçler	Orman	Plansız dağınık yerleşim	56
6	Tatuşağı	Orman	Plansız dağınık yerleşim	58
7	Köseler	Dağ	Plansız dağınık yerleşim	174
8	Paşadüzü	Dağ	Plansız dağınık yerleşim	108
9	Mollaliler	Dağ	Plansız dağınık yerleşim	52

4.5.1. Yerel Yönetim ve Altyapı

Elektrik; Araştırma yapılan köylerin tamamında elektrik mevcuttur.

Ulaşım; Etütü yapılan köyleri ilçeye bağlayan ana yollardan, ova köylerinin tamamı (% 100) asfalt olup, dağ ve orman köy yollarının ise % 88’i stabilize, % 12’si asfalttır.

İçme suyu ve kanalizasyon; araştırma bölgesindeki köylerin hiçbirinde içme suyu sıkıntısı bulunmamaktadır. Ova köylerin tamamında içme suyu şebeke sistemi bulunmakta olup, dağ ve orman köylerinde ise içme suyu şebeke sistemi çalışması KÖY-DES çalışmaları

kapsamında devam etmektedir. Bu köyler su ihtiyaçlarını çeşme veya akarsulardan karşılamaktadır. Kanalizasyonu tamamlanmış hiçbir köy bulunmamaktadır. Ancak tüm köylerde kanalizasyon ve arıtma çalışması Ovacık Kaymakamlığı, Köylere Hizmet Götürme Birliği'nin Avrupa Birliği (AB) Hibe Programı kapsamında almış olduğu kaynakla devam etmektedir. .

İletişim; Araştırma bölgesindeki tüm köylerde, otomatik telefon sistemi mevcut olup, ova köylerinde cep telefonları kullanımı mümkündür.

4.5.2. Tarımsal Durum

4.5.2.1. Bitkisel Üretim

Araştırmanın yürütüldüğü köylerdeki bitkisel üretimin dağılımı Çizelge 13'de verilmiştir.

Çizelge 13 Araştırma yapılan köylerdeki bitkisel üretimin dağılımı

Sıra No	Köyler	Konum	Yonca (da)	Fig (da)	Buğday (da)	Korunga (da)	Fasulye (da)
1	Güneykonak	Ova	363	16	234	-	62
2	Ada	Ova	282	302	400	5	303
3	Yeşilyazı	Ova	405	323	395	36	250
4	Çakmaklı	Orman	344	65	65	-	67
5	Öveçler	Orman	35	-	25	-	-
6	Tatuşağı	Orman	25	20	15	-	-
7	Köseler	Dağ	312	61	372	35	111
8	Paşadüzü	Dağ	287	100	386	16	143
9	Mollaliler	Dağ	40	30	60	-	20

Araştırma yapılan köylerde ağırlıklı olarak yem bitkisi ekimi yapılmakta olup, daha sonra hububat ve baklagil ekimi yapılmaktadır. Sebzeçilik tüm köylerde aile içi tüketim amaçlı yapılmaktadır. Baklagil ve yem bitkileri bakımından en fazla üretimin yapıldığı köyler ova köyleridir. Bu duruma toprak ve su kaynakları, eğim, topoğrafya, etki etmektedir. Orman köylerinde çok azda olsa meyvecilik (elma, armut, ceviz) yapılmaktadır. Ova köylerinde yem bitkisi ekiminin fazla olması büyükbaş hayvancılık faaliyetinin yaygın olduğunun göstergesidir.

4.5.2.2. Hayvancılık ve Arıcılık

Araştırma alanındaki köylerde bulunan hayvan varlığı ve dağılımı Çizelge 14’de verilmiştir.

Çizelge 14. Araştırma alanındaki hayvan varlığı

Sıra No	Köyler	Konum	Büyükbaş (Adet)	Keçi (Adet)	Koyun (Adet)	Kovan (Adet)	At (Adet)
1	Güneykonak	Ova	145	-	-	-	8
2	Ada	Ova	190	-	-	-	-
3	Yeşilyazı	Ova	256	-	30	170	-
4	Çakmaklı	Orman	215	108	-	-	-
5	Öveçler	Orman	48	85	5	162	9
6	Tatuşağı	Orman	39	65	25	80	-
7	Köseler	Dağ	93	-	395	110	23
8	Paşadüzü	Dağ	64	25	75	60	9
9	Mollaliler	Dağ	8	15	90	635	-

Araştırma yapılan köylerin geçmişte ve günümüzdeki temel ekonomisi birinci derecede hayvancılık faaliyetlerine dayanmaktadır. Köylerin hayvan ve kovan varlığı 2008 yılı itibariyle Çizelge 14’deki gibidir. Ova köylerinde ağırlıklı olarak büyükbaş hayvancılık, dağ köylerinde koyunculuk, orman köylerinde ise keçicilik faaliyetleri yapılmaktadır. Arıcılık dağ ve orman köylerinde daha yoğun yapılmaktadır.

Hayvansal ürünlerden canlı hayvanlar yerel ve bölgesel tüccarlara, kurban bayramlarında büyük kentlere satılmaktadır. Süt ürünleri (peynir, çökelek, tereyağı) yerel tüccarlara ve büyük kentlerde yaşayan yakınlarla sipariş alınarak üretilmekte ve satılmaktadır.

4.5.3. Sosyal Ve Kültürel Yapı

4.5.3.1. Nüfus

Etüt edilen köylerde nüfus yoğunluğu ova yerleşim yerinde en fazla olup, sırasıyla dağ ve orman köyleri takip etmektedir. Yöredeki incelenen köylere ait nüfus bilgileri Çizelge 12’de verilmiştir

Çizelge 15’den de görüldüğü gibi köylerin arasında nüfus açısından belirgin farklılıklar yoktur. Nüfus yoğunluğu iş imkanlarının yüksek olduğu köylerde halen yüksektir.

Çizelge 15. Etüt edilen köylerin nüfus durumu

Sıra No	Köyler	Konum	Nüfus (kişi)
1	Güneykonak	Ova	91
2	Ada	Ova	79
3	Yeşilyazı	Ova	195
4	Çakmaklı	Orman	152
5	Öveçler	Orman	56
6	Tatuşağı	Orman	58
7	Köseler	Dağ	174
8	Paşadüzü	Dağ	108
9	Mollaliler	Dağ	52

4.5.3.2. Eğitim ve sağlık

Araştırılan köylerdeki eğitim ve sağlık hizmet binaları incelendiğinde (Çizelge 16), araştırma yapılan köylerde Mollaliler köyü hariç tüm köylerde okul binaları mevcuttur. Ancak Yeşilyazı köyü hariç diğer köylerde okulların tamamı kapalı olduğu için köylerde eğitim verilmemektedir. Bu köylerden Ovacık ve Yeşilyazı'da bulunan YİBO'lara taşınmalı eğitim kapsamında öğrenciler gidip gelmektedir.

Çizelge 16. Köylerdeki sosyal hizmet yapıları

Sıra No	Köyler	Konum	Okul Durumu	Sağlık ocağı	Cami	Köy Konağı
1	Güneykonak	Ova	Var	Yok	Yok	Yok
2	Ada	Ova	Var	Yok	Yok	Yok
3	Yeşilyazı	Ova	Var	Var	Yok	Yok
4	Çakmaklı	Orman	Var	Yok	Yok	Yok
5	Öveçler	Orman	Var	Yok	Yok	Yok
6	Tatuşağı	Orman	Var	Yok	Yok	Yok
7	Köseler	Dağ	Var	Yok	Yok	Yok
8	Paşadüzü	Dağ	Var	Yok	Yok	Yok
9	Mollaliler	Dağ	Yok	Yok	Yok	Yok

Araştırma bölgesindeki köylerde Yeşilyazı köyü hariç, sağlık hizmetleri veren merkezi kuruluş bulunmamaktadır. Sağlık hizmetleri Ovacık ilçesi, Tunceli ya da Elazığ illerinden karşılanmaktadır.

4.5.4. Doğal Kaynak Durumu

4.5.4.1. Ormanlar ve Ormancılık

Ormanların önemli bir kısmı meşelik olup, araştırma bölgesindeki bütün işletmeler yakacak amaçlı odun ihtiyaçlarını kendi köy sınırları içerisindeki arazilerden sağlamaktadır. Araştırma sahasında her işletme için yaklaşık 10 ton, yakacak odun tüketimi söz konusudur. Ova köylerinde azda olsa kavakçılık yapılmaktadır.

4.5.4.2. Su Kaynakları

Munzur Irmağından özellikle ova köyleri faydalanmaktadır. Dağ ve orman köyleri dere ve akarsulardan faydalanmaktadır.

4.5.4.3. Meralar ve Yaylacılık

Tüm köyler ciddi bir mera potansiyeline sahiptir. Mera alanlarının varlığı aynı zamanda küçükbaş hayvancılığın da göstergesi konumundadır. Özellikle dağ köylerinin meralarının geniş olması nedeniyle koyunculuk faaliyetine yoğunlaştıkları görülmektedir.

Kırsal yerleşim alanlarında tarımsal işletmelerin içme ve kullanma sularının temininde göz önünde bulundurulmuş kaynaklar; yer altı suları, yüzeysel su kaynakları ve yağış suları olmak üzere belli başlı üç ana grupta toplanabilir (Govin 1957).

Kırsal yerleşim alanlarında su, ekonomik yönden en elverişli kaynaktan temin edilmeli, kirlenme daha kaynaktan önlenmeli veya kontrol altına alınmalıdır (Bendixen 1963).

Araştırma bölgesindeki kırsal yerleşim yerlerinde, içme ve temizlik amaçlı kullanılan su, genel olarak köy merkezinde yapılmış ve ortak olarak kullanılan çeşmelerden karşılanmaktadır.

4.5.5. Ova Kırsal Yerleşimi

Düzlük alanda ve ilçe merkezine yakın olan bu yerleşimler plansız geleneksel toplu yerleşimler şeklinde düzenlenmiştir. Merkez (ova) yerleşim yerlerinde genellikle konut, işletme yapıları ve sosyal hizmet binaları toplu şekilde yer alıp tarım arazileri yerleşim alanının dışında bulunmaktadır (Şekil 8) (Okuroğlu ve ark. 1998).

Bu kırsal yerleşim yerlerinde evler daha çok Munzur suyu kenarında inşa edilmiştir. Tarım arazileri verimli olup sulama suyu sıkıntısı yaşanmamaktadır. Bu yerleşim yerlerinde alt yapı ve ulaşım hizmetleri biraz daha gelişmiştir. Hizmetler daha kolay sağlanmaktadır. Ova kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan aileler; genellikle büyükbaş hayvancılık (yerli ve kültür ırkı) ile uğraşmaktadırlar.

Tarımsal üretim olarak da genel anlamda yem bitkisi ve fasulye üretimi yapmaktadırlar. Tarımsal alt yapı ve mekanizasyon bu yerlerde daha gelişmiştir.

Ova kırsal yerleşim yerlerinde evlerin bir kısmı betonarme olmakta ve çatılarda örtü malzemesi olarak sac kullanılmaktadır. Köy içi ve köy dışı yollar daha düzenli planlanmıştır. Ova köylerinin içme suyu, şebekeden sağlanarak evlere dağıtılmıştır.

Şekil 8. Ova kırsal yerleşimi

4.5.6. Orman Kırsal Yerleşimi

Orman kırsal yerleşim yerleri genellikle plansız dağınık yerleşim şeklinde düzenlenmiştir (Şekil 9). Mezra sisteminin en çok olduğu yerleşim yerleridir. Özellikle orman yerleşim yerleri küçük kümeler şeklinde dağılmıştır. Köy yerleşimi içinde dağınıklık görülmektedir. Orman köylerinde nüfus daha az olmakla beraber, kırsal yerleşimi oluşturan öğeler gelişigüzel yerleştirilmiştir (Okuroğlu ve ark. 1998).

Tarımsal üretimin ve gelirin düşük olması nedeniyle kentlere sürekli göç vermektedir. 1994 yılında terör ve güvenlik gerekçesiyle bu köylerin büyük bir kısmı boşaltılmıştır. Bu tür kırsal yerleşim yerlerinde tarımsal üretim olarak daha çok buğday, fig ve korunga üretimi yapılmaktadır. Hayvansal faaliyet olarak daha çok kara keçi besiciliği ve yerli ırk büyükbaş hayvan besiciliği yapılmaktadır. Bu tür kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan aileler, kısmen arıcılık kısmen de orman ürünlerinden (odun) geçimlerini sağlamaktadırlar.

Şekil 9. Orman kırsal yerleşimi

4.5.7. Dağ Kırsal Yerleşimi

Bu kırsal yerleşim yerleri de plansız ve dağınık şekilde düzenlenmiştir (Şekil 10). Mezra sistemi bu köylerde de gelişmiştir. Ova köylere göre nüfusu az fakat orman köylerine göre nüfusu biraz daha fazla olan yerleşim yerleridir. Bu kırsal yerleşim yerlerinde de fiziksel öğeler (işletme yerleri ve tarım arazileri) gelişigüzel yerleştirilmiştir. Tarımsal üretim çok az olup genellikle buğday ve yonca üretimi yapılmaktadır. Hayvancılık faaliyeti olarak ağırlıklı koyunculuk (akkaraman) yapılmaktadır. Yaylacılık sistemi gelişmiş olup, Nisan-Ekim ayları arasında yüksek yerlerde mera durumuna bağlı olarak iki veya üç defa yer değiştirmektedirler. Koyunculuk faaliyeti ile genellikle peynir üretimi yapılmakta olup, yörede ve bölgede tüketim kültürüne bağlı olarakta rağbet gören tulum peyniri doğrudan tüketici ve tüccarlara satılmaktadır. Ekonomik gelir düzeyi orman köylerinde yaşayan ailelere göre daha yüksek olup, özellikle peynircilik alanında iddialı durumdadırlar. Hayvan barınakları genellikle ailelerin yaşadıkları evlerin altında olmaktadır. Yapı malzemesi olarak taş kullanılmıştır. Hayvan barınaklarında yapı malzemesi olarak taş ve ahşap kullanılmaktadır.

Dağ ve orman köylerinin yol durumu bir kısmı stabilize bir kısmı toprak şeklindedir. Köy içi ana yolları ve bağlantı yolları düzensiz ve dar olup, plansız yapılanmıştır.

Şekil 10. Dağ kırsal yerleşimi

4.6. İşletme Avlusunu ve Binaların Tertibi

Tunceli ili, Ovacık ilçesinde mevcut yerleşim tipleri, topoğrafik durum, sosyal yapı, üretim şekilleri gibi etkenler nedeniyle ova, dağ ve orman yerleşimleri şeklinde meydana gelmiştir. Ova yerleşim yerleri ilçe merkezine yakın olup genel anlamda toplu yerleşim şeklindedir. Orman köyleri dağınık yerleşim, dağ yerleşim yerleri ise kısmen dağınık kısmen toplu yerleşim şeklindedir. İlçede 1994'ten önce 67 köy tüzel kişiliği mevcut iken, terör ve güvenlik nedeniyle 35 köy boşaltılmıştır. Kalan 32 köyden 12'si Orman, 11'i Ova, 11'i ise dağ köyleridir. Ova köylerinin büyük bir çoğunluğunun toplu yerleşim tipinde oluşu, işletme avlularının birbirine ve konutun köy merkezindeki sosyal merkezlere olan mesafeleri kısaltmıştır. Buna karşılık köy çevresinde uzak mesafelere dağılmış bulunan köy arazisi ile işletme binaları arasındaki mesafe uzamıştır.

İşletme merkezleri ve bunların teşkil ettiği köy fiziki varlığının yerleşme alanı olarak seçilen alanlar, çoğunlukla dağ yerleşimlerinde dağ etekleri, orman yerleşimlerinde yamaçlar, ova yerleşimlerinde ise düzlük kısımlardır. Köyler genellikle bir su kaynağına yakın yerlerde kurulmuşlardır. Özellikle ova kırsal yerleşim köyleri Munzur suyu boyunca (batı-doğu) kurulmuştur.

Arsa darlığı, alışkanlıklar, iklim ve işletmelerin küçük oluşu nedeni ile, işletme avlusundaki binalar birbirine bitişik ve düzensiz bir şekilde düzenlenmiştir (Şekil 11). İşletme binalarının gelişigüzel ve düzensiz düzenlenmeleri sonucu, farklı işletmelere ait binalar iç içe

girmiş durumdadır. Bu sıkışık durumun sonucu olarak, köy içi yolları oldukça dar ve düzensizdir. İşletme avlularının toplam alanı, sıkışık bir şekilde yerleştirilmiş köylerde küçük, seyrek alanlarda yerleştirilmiş olanlarında ise oldukça büyüktür.

Şekil 11. Yapıların düzenlenmesi

Araştırma bölgesinde etüd edilen işletmelerde işletme avlusu büyüklüğü, işletmenin zenginliğine ve işletmenin bulunduğu köyün topoğrafik durumuna bağlı olarak değişmektedir. Çizelge 17’de görüldüğü gibi işletmelerin avlu büyüklükleri ortalamaları ekonomik gruplarına göre, fakir işletmelerde 309.57 m² orta halli işletmelerde 489.66 m², zengin işletmelerde 834.59 m² dir. Avlu büyüklükleri mevki gruplarına göre ova yerleşim yerindeki işletmelerde 604.13 m², dağ yerleşim yerindeki işletmelerde 486.69 m², orman yerleşim yerlerinde 543.00 m² dir. İşletme avlusu büyüklüğündeki bu artışa ekonomik faktörü çok önemli derecede etki etmekte, buna karşılık mevki faktörünün etkisi ise istatistiki olarak önemli değildir.

Çizelge 17. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre işletme avlusu büyüklükleri ortalaması (m²)

Yerleşim şekli	Fakir	Orta	Zengin	Mevkiiler Ort.
Ova	337.67	393.13	1.081,60	604.13
Dağ	315.24	433.15	711.69	486.69
Orman	275.81	642.70	710.49	543.00
Ekonomik Ort.	309.57	489.66	834.59	544.60

Çizelge 18’de görüldüğü gibi işletmelerin toplam yapı alanı ortalaması ekonomik gruplarına göre fakir işletmelerde 148.58 m², orta halli işletmelerde 233.03 m², zengin işletmelerde 335.68 m² dir. Mevkii gruplarına göre orman yerleşim yerindeki işletmelerde

219.98 m², dağ yerleşim yerlerindeki işletmelerde 244.66 m², ova yerleşim yerindeki işletmelerde 252.66 m² dir. Toplam inşaat alanı ekonomik ve mevki faktörlerine bağlı olarak, fakir işletmelerden zengin işletmelere, eğimi fazla olan yerleşim yerindeki işletmelerden düz yerleşim yerindeki işletmelere doğru büyümektedir. Bu durumda toplam inşaat alanındaki büyüme ekonomi faktörü çok önemli derecede etki etmektedir.

Çizelge 18. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre işletmelerin toplam inşaat alanları ortalamaları (m²)

Yerleşim şekli	Fakir	Orta	Zengin	Mevkiiler Ort.
Ova	146.02	239.40	274.53	219.98
Dağ	169.31	219.36	345.32	244.66
Orman	130.43	240.35	387.20	252.66
Ekonomik Ort.	148.58	233.03	335.68	239.10

Etüt edilen köylerde tarım makinelerinin azlığı nedeniyle işletme binaları kompozisyonu (ova yerleşim yerleri hariç) garaj ve atölye gibi servis binaları mevcut değildir. Etüt edilen işletmelerin %33 ünde (ova yerleşim yerindeki işletmeler), avlu içerisinde su kaynağı mevcuttur. Diğerleri ise su ihtiyaçlarını köy içinde ya da yakınında bulunan mevcut çeşme veya akarsulardan temin etmektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Yerleşim yerindeki çeşme

İşletmelerde evde ayrı, diğer işletme binalarına ekli veya konutların zemin katlarında müstakil olarak inşa edilmiş ambarlara rastlanmıştır. Fakat genellikle konut içerisindeki bir oda (mutfak-kiler) veya holün bir kısmı bu amaç için kullanılmaktadır.

İşletmelerin hepsinde samanlık bulunmaktadır. Kuru ot, samanlık veya otluklarda muhafaza edilmektedir.

Ağıllar genellikle konut, ahır veya samanlığa bitişik yapılmaktadır. Etüt edilen köylerden orman yerleşim yerlerindeki iki işletmeye ait ağılın, işletme avlusundan uzak köy dışında bulunduğu tespit edilmiştir.

İşletme avlusunun yukarıda bahsedilen kısımları dışında kalan alan, bahçe, servis avlusu, harman yeri ve binalar için genişleme payı bırakılmıştır. İşletme binaları içerisinde konutun konstrüksiyonu diğer binalardan daha kalitelidir. Ahır, ağıl, samanlıklar arasında konstrüksiyon bakımından pek fark yoktur.

Çizelge 19’de görüldüğü gibi konutlarda mevcut faydalı alan ortalaması, ekonomik gruplarına göre, fakir işletmelerde 45.61 m², orta halli işletmelerde 74.58 m², zengin işletmelerde 104.40 m² dir. Mevkii gruplarına göre ova yerleşim yerlerinde 80.27 m², dağ yerleşim yerlerinde 78.66 m², orman yerleşim yerlerinde ise 65.67 m² dir. Konut faydalı alan ortalaması fakir işletmelerden zengin işletmelere ve eğimi fazla olan yerleşim yerindeki işletmelerden eğimi az olan yerleşim yerlerindeki işletmelere doğru büyümektedir. Konut faydalı alan artışına ekonomik faktörü çok önemli derecede etki etmekte, mevki faktörünün ise etkisi az olmaktadır.

Çizelge 19. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre konutlarda mevcut faydalı alan ortalamaları (m²)

Yerleşim şekli	Fakir	Orta	Zengin	Mevkiiler Ort.
Ova	43.14	80.12	117.55	80.27
Dağ	52.15	73.17	110.67	78.66
Orman	41.56	70.45	85.00	65.67
Ekonomik Ort.	45.61	74.58	104.40	74.86

Çizelge 20’de görüldüğü gibi işletme gruplarının nüfus miktarı ortalamaları, 4.55 – 10.23 arasında değişmektedir. İşletmelerde ortalama nüfus sayısı 7.03 tür. Zengin işletmelerdeki nüfus fazlalığı erkek çocukların olgun yaşa geldikleri halde baba ocağını terk etmemeleri ile açıklanabilir. Orman ve dağ yerleşim yerlerindeki nüfus azlığı ise genç nüfusun daha çok şehirlere göç etmesi ile açıklanabilir.

Çizelge 20. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre işletmelerdeki nüfus sayıları ortalamaları

Yerleşim şekli	Fakir	Orta	Zengin	Mevkiiler Ort.
Ova	6.63	8.08	10.23	8.31
Dağ	4.55	5.88	7.30	5.91
Orman	6.60	5.60	8.40	6.87
Ekonomik Ort.	5.93	6.52	8.64	7.03

Çizelge 21’de görüldüğü gibi mevcut faydalı alan ortalamaları ekonomi gruplarına göre; fakir işletmelerde 29.57 m², orta halli işletmelerde 45.77 m², zengin işletmelerde 64.80 m²’dir. Mevki gruplarına göre; ova yerleşim yerlerinde 51.66 m², dağ yerleşim yerlerinde 42.04 m², orman yerleşim yerlerinde ise 46.49 m²’dir. Hayvan barınaklarında mevcut faydalı alan ekonomi ve mevkiye bağlı olarak değişmektedir. Hayvan barınakları büyüklüğüne ekonomi faktörü çok önemli etki etmekte, mevki faktörünün ise önemli bir etkisi yoktur.

Çizelge 21. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre hayvan barınaklarında mevcut faydalı alan ortalamaları (m²)

Yerleşim şekli	Fakir	Orta	Zengin	Mevkiiler Ort.
Ova	27.52	51.50	75.96	51.66
Dağ	30.04	39.15	56.92	42.04
Orman	31.44	82.50	61.53	46.49
Ekonomik Ort.	29.57	45.77	64.80	46.72

İşletmelerde elde edilen ot, genellikle samanla birlikte samanlıklarda muhafaza edilmektedir. Ancak dağ ve orman yerleşim yerindeki işletmelerde ise avlu içinde ve köy dışında da muhafaza edilmektedir. Çizelge 22’de ortalama değerler verilmiştir. Bu durumda ekonomi gruplarına göre; fakir işletmelerde 8,85 m² orta halli işletmelerde 13,88 m² zengin işletmelerde 17.24 m²’dir. Mevki gruplarına göre; ova yerleşim yerlerinde 15,22 m² dağ yerleşim yerlerinde 9,74 m² orman yerleşim yerlerinde ise 13,67 m²’dir.

Çizelge 22. Servet ve yerleşim şekli durumuna göre işletmelerde otluk alanları ortalamaları (m²)

Yerleşim şekli	Fakir	Orta	Zengin	Mevkiiler Ort.
Ova	6.27	18.81	20.59	15.22
Dağ	6.97	10.42	10.83	9.74
Orman	12.30	12.42	16.30	13.67
Ekonomik Ort.	8.85	13.88	17.24	12.88

4.7. Araştırma Alanındaki Yapıların Durumu

4.7.1. Yapı Malzemesi

Araştırma bölgesi yapılarında kullanılan başlıca yapı malzemesi taş, ahşap ve topraktır. Ancak Ova kırsal yerleşim yerlerindeki yapılarda betonarme yapılarda bulunmaktadır. Etüt edilen bölgede işletmelerde kullanılan yapı malzemesi konut, hayvan barınakları, muhafaza ve depo binalarında pek farklılık göstermemektedir. Kullanılan malzemeler yakın yerlerden temin edilmektedir.

4.7.1.1. Taş

Taş, dağ ve orman köylerinin bir kısmında bol miktarda bulunmaktadır. Taşın araştırma alanında incelenen işletmelerin %88’inde temel ve duvarlarda kullanıldığı

saptanmıştır (Şekil 13). Genellikle yakın yerlerden bulunan taş ocaklarından temin edilen taşlar çok az işlendikten sonra yapıda kullanılmaktadır. Ova köyleri taşı biraz daha zor temin etmektedirler.

Şekil 13. Taş ile örülmüş konut

4.7.1.2. Ahşap

Etüdü yapılan bölgede özellikle dağ ve orman kırsal yerleşim yerlerinde ahşap oldukça kıymetli yapı malzemesidir. Etüt edilen işletmelerin binalarında kullanılan ahşap genellikle meşe, söğüt ve kavak kerestesidir. Orman içi ve orman köylerinde dam üzeri toprağının yükünü taşıyabilmek için çatı kirişi ve hatıl olarak kullanılmaktadır. Ova ve dağ köylerinde ise kavak ve söğüt kerestesi kullanılmaktadır.

4.7.1.3. Toprak

Damları örtmede, duvarların çamur harcını yapmada ve duvar sıvasında kullanılan toprak, inşaat yerinden temin edilmektedir. Dağ ve orman köylerindeki işletmelerin tamamının damları topraktır (Şekil 14). Örtü malzemesi olarak bina damlarında kullanılan toprağın su geçirgenliğine karşı direnci nedeniyle killi olanı kullanılır (Şişman 1971).

Şekil 14. Toprak damlı bir konut

4.7.1.4. Kireç

Araştırma bölgesinde dağ ve orman köylerinin tamamında evlerin iç kısmında sıva malzemesi olarak kullanılmaktadır. İşletme sahipleri kireç ihtiyaçlarını ilçe merkezinden temin etmektedirler.

4.7.1.5. Müteferrik Malzeme

Cam, çivi, çilingir malzemesi v.s gibi malzeme ihtiyaç halinde ilçeden temin edilmektedir.

4.7.2. İnşaat Sistemleri

Ovacık köylerinde mevcut yapılar kullanılan malzeme çeşidine göre taş ve beton olmak üzere iki guruba ayrılır. İnşaat sistemleri arasında beton inşaat daha çok ova köylerinin karakteristiğidir. Orman ve dağ köylerinin tamamına yakın kısmında taş inşaat hakimdir. Bu yerleşim yerlerinde son yıllarda yapılan evler betonarme inşaat şeklindedir.

4.7.3. Yapı Unsurları

4.7.3.1. Temeller

Yapı ağırlığını uygun bir şekilde zemine nakleden temeller, araştırma yapılan yerde toprak harçlı taş duvarlar halindedir (Şişman 1971).

Genel olarak etüt edilen mevcut yapılarda temel mevcuttur. Bazı yamaç ve dağ köylerinde, temel zeminin kayalık olması durumunda taşıyıcı duvarlar, kaya üzerinde temelsiz

olarak inşa edilmiştir. Eğimli arazilerde inşa edilen binalarda yamaca yaslı olan kısmın kayalık olması halinde temel ve duvar inşasına gerek görülmemektedir. Bu tip yapılarda dam kirişleri kaya üzerine yerleştirilmektedir (Şişman 1971).

Temellere konan taşlar, taşıyıcı ve bölme duvarlarında olduğu gibi işlenmemiş veya çok az işlenmiş durumdadır. Harç malzemesi genellikle çamurdur. Yapılan yapılarda, 1994'ten sonra çimentoda harç malzemesi olarak kullanılmıştır. Temel derinlikleri orman ve dağ köylerinde 20-30 cm, ova köylerinde ise 50-100 cm arasında değişmektedir. Temel duvar kalınlıkları 50-100 cm arasında değişmektedir.

4.7.3.2. Taş Duvarlar

Araştırma bölgesi yapılarında çoğunluğu teşkil eden taş duvarlar, genel olarak temel duvarları, taşıyıcı ve bölme duvarları olarak kullanılmaktadır. Harç malzemesi olarak kullanılan çamurun yapıştırma özelliğinin azlığı ve yapıda kullanılan taşların çok az işlenmesi nedeniyle duvarların dayanıklılığı azdır. Taşıyıcı duvarların kalınlıkları 50-100 cm, bölme duvarlarının kalınlıkları ise 40-70 cm arasındadır. Taş duvarların büyük bir kısmında hatıl kullanılmıştır. Duvarların üst kısmında çatı kirişlerinin yerleştirilmesi için 15-20 cm genişliğinde, 25-30 cm yüksekliğinde içerden dışarıya doğru bir basamak bulunmaktadır (Şişman 1971).

4.7.3.3. Çatılar ve Binaların Örtülmesi

Yapılarda çatı örtününün görevi, yapıyı örterek dış etkilere karşı (yağmur, kar ve rüzgar) koymaktır (Şişman 1971). Araştırma bölgesinde Ova köylerinin dışında hakim olan çatı şekli, örtü malzemesi toprak olan düz damlardır (%88). Beşik çatılı ve örtü malzemesi olarak çelik sac kullanılan evler betonarme olup, ova kırsal yerleşim yerlerinde görülmektedir. Düz damlarda kullanılan kirişler, karşılıklı duvarlar üzerine birbirlerine paralel olarak yerleştirmiş ahşaptır.

4.7.3.4. Döşemeler

Araştırma bölgesinde tek ve çift katlı olan konutlarda döşemeler sıkıştırılmış topraktan kullanılmaktadır. Bu döşemeler çamurla sıvanmıştır. Ahır zeminleri araziden toplanan yassı taşlarla (sal taşı) (Şişman 1971) kaplanmaktadır. Ağıl ve samanlık zeminleri ise hiç bir işleme tabi tutulmamış doğal toprak zeminlerdir.

4.7.3.5. Tavanlar

Araştırma yapılan yerde düz damlı yapılarda kullanılan kirişlerin üzerine atılan tahtalar ve ağaç dallar tavan döşemesini teşkil etmektedir.

4.7.4. İşletme Binalarının Özellikleri

İşletme avlusu bütün tarımsal faaliyetlerin merkezini teşkil eder. İşletme avlusu konut, servis binaları, yeşil saha ile sebze ve meyve bahçelerinden oluşmaktadır. Bu nedenle tarımsal işletmeleri binalarının diğer yapılardan ayrı sınıflandırılmaları gerekir. Tarımsal işletmelerinde lüzumlu bina çeşitleri şu şekilde gruplandırılabilir (Ekmekyapar 1975).

- 1-Oturma binaları,
- 2-Servis binaları,
- 3-Hayvan barınakları,
- 4-Muhafaza ve depo yapıları,
- 5-Diğer yapılardır.

Araştırma bölgesinde tarım işletme binaları, işletmelerin mevcut şartları ile işletme ihtiyaçları göz önünde bulundurularak planlanmamışlardır. Bu nedenle tarımsal işletmeleri binaları kendilerinden beklenen fonksiyonu yapamamakta ve zirai üretime gereği kadar hizmet edememektedir. Binalar genellikle işletme sahiplerine peşin kararlarına, çevrede mevcut işletme binalarına benzer şekilde ve ekonomik imkanlara bağlı kalınarak inşa edilmektedir (Ekmekyapar, 1975).

4.7.5. İşletme Avlusu ve Binaların Tertibi

4.7.5.1. Konutlar

Genel anlamda konut; beraber yaşama durumunda olan kişileri doğal ve çevre etkilerinden korumak, ortak yaşama sonucu beliren ihtiyaçları karşılamak amacıyla kurulan bir yapı tipidir (Ekmekyapar 1975).

Konutlar dağ ve orman kırsal yerleşim yerlerinde aynı standartlarda olmakla beraber, ova kırsal yerleşim yerlerinde farklı olabilmektedir. Bu farklılığın temel sebepleri arasında maddi imkan, işletme ve yaşayış tarzı, ihtiyaçlar gelmektedir. Etüt bölgesinde konutlar dağ ve kırsal yerleşim yerlerinde genellikle alt katı hayvan barınağı olan yapılar şeklindedir (%88) (Şekil 15). Ova kırsal yerleşim yerlerinde ise tek katlı beton ve taş, betonarme çift katlı şeklindedir.

Şekil 15. Konut altında inşa edilmiş bir hayvan barınağı

4.7.5.2. Konut Üniteleri

4.7.5.2.1. Sofalar

Köylünün aralık veya salon diye isimlendirdiği sofalardan oturma, yemek, mutfak olarak faydalanılır. Konutların diğer odaları nadiren kullanılmaktadır. Sofalar günlük faaliyetlerin merkezi evin ayrılmaz parçasıdır. Diğer konut ünitelerine geçit sofalardan sağlanır. Bu nedenle sofalar konutun merkezi yerine yerleştirilir (Ekmekyapar 1975). İncelenen işletmelerin %66'sın da sofalar kullanılmaktadır.

4.7.5.2.2. Oturma ve Yatma Yerleri

Etüt edilen işletmelerde oturma, yatma ve misafir odalarını kesin olarak ayırmak zordur. Çünkü geceleri yatak odası olarak kullanılan yerler, gündüzleri yatakların odanın bir tarafına kaldırılması ile oturma ve misafir odası haline getirilmektedir (Ekmekyapar 1975). Orman ve kırsal yerleşim evlerinde ekonomik güce bağlı olarak odalardan biri misafir odası olarak ayrılmıştır. Ova kırsal yerleşim evlerinde misafir odalarına daha çok rastlanmaktadır. Dağ ve orman yerleşim yerlerindeki konutlarda odaların tabanı topraktır. Ova kırsal yerleşim yerlerinde ise çoğunlukla betonarmedir.

4.7.5.2.3. Mutfak ve Kiler

Ova kırsal yerleşim evleri dışında, işletmelerde mutfak, yemeklerin hazırlandığı, ev işlerinin görüldüğü, bulaşıkların yıkandığı yerdir. Bölgedeki ova köylerindeki konutların

tümünde mutfak bulunmakta, dağ ve orman köylerindeki konutlarda ise sofalar mutfak olarak kullanılmaktadır. Kileri bulunmayan konutlarda mutfaklar aynı zamanda yiyeceklerin muhafaza edildiği yerlerdir (Ekmekyapar 1975). İşletmelerin yaklaşık %50 sinde ayrı olarak kiler mevcuttur. Mutfağa yakın olarak yerleştirilen kilerde gıda maddelerinin depolandığı görülmüştür.

4.7.5.2.4. Yıkanma Yerleri

Ova köylerindeki işletmeler hariç, diğer kırsal yerleşim evlerinin tamamına yakın kısmında ayrı bir banyo söz konusu değildir. Çoğunlukla odalardaki ocak kenarlarında sedir altlarında ve sofalarda 100 x 110 cm boyutunda yapılmış olan çarh diye isimlendirilen yıkanma yeri olarak kullanılmaktadır. Yıkanma yeri zemini bu amaca uygun olarak betondan yapılmakta, pis suların dışarı akıtılması için diplerinde bir dren burusu bulunmaktadır. Çamaşırlar köy çeşmelerinde ve köy yakınındaki derelerde ve evlerde leğenler içerisinde yıkanmaktadır (Ekmekyapar 1975).

4.7.5.2.5. Helalar

Ova kırsal yerleşim yerleri dışında diğer kırsal yerleşim evlerinin büyük bir kısmında helâlara rastlanmamıştır. Helâsı bulunan işletmelerin helâları işletme binalarına bitişik ve ayrı olarak yapılmıştır. Araştırma bölgesindeki helaların % 66'sında fiziksel koşullar, insan sağlığı için uygun değildir.

4.7.5.2.6. Isıtma ve Aydınlatma Sistemleri

Araştırma bölgesinde ısıtma sistemleri ocaklar ve sobalardır. Ocaklar yemek pişirme ve ısıtma amacıyla inşa edilmiştir. Ocakların yapım malzemesi taştır.

Odalarda ısınma ihtiyacını karşılamak için sobalar kullanılmaktadır. Sobalar sacdan ve tenekeden yapılmışlardır (Ekmekyapar 1975).

Araştırma bölgesinde yakıt maddesi olarak odun kullanılmaktadır. Etüt bölgesinde aydınlatma aracı elektriktir.

4.7.5.3. Hayvan Barınakları

Hayvan barınakları işletmelerde her türlü iş ve irat hayvanlarının barındırılmasına yarayan yapılardır. Ahırlar, ağıllar, kümesler bu grup yapılar içinde yer alır (Ekmekyapar 1975). Etüt edilen bölgede hayvancılık kış mevsimi dışında mera hayvancılığı şeklindedir. Kışın soğuk aylarında ise ahır hayvancılığı yapılması zorunluluğu vardır.

4.7.5.3.1. Ahırlar

Araştırma bölgesinde mevcut tarımsal ve ekonomik durumun bir sonucu olarak ahırlar karışık ahırlar şeklindedir. İşletmelerin % 88'inde farklı cins ve yaştaki hayvanlar için ayrı

olarak inşa edilmiş ahırlar mevcut değildir (Ekmekyapar 1975). İşletmelerin çok az bir kısmında büyükbaş ve küçük baş hayvanlar için ayrı ayrı ahırlar yapılmıştır. İşletmelerin büyük bir kısmında karışık ahırlar mevcut olup, bu ahırlarda iş ve irat hayvanlarının tümü barındırılmaktadır. Bu tip ahırlarda büyükbaş hayvanlar genellikle sağlı sollu uzanan yemliklere bağlıdır. Küçükbaş hayvanlar ve yavrular ise ahır içindeki bölmelerde serbest olarak barındırılır. Karışık ahırlarda mevcut faydalı alan ortalaması ekonomik koşullara bağlı olarak değişmektedir. Ahırların hiçbirinde yemlik yolu, dikilme platformu, idrar kanalı ve servis yolu mevcut değildir. Ahırların zemini sıkıştırılmış topraktır. İdrar kanlı mevcut olmadığından ahır içinde toplanan idrar ve gübre özel kaplarla ahır dışına atılır. Yemliklerin yapı malzemesi taş ve ahşaptır.

Hayvan barınaklarında önemli bir çevre koşuluda aydınlatmadır. Aydınlatma barınak içerisinde sağlık koşullarını tamamlayan etmenlerin birsidir. Yeterli aydınlatma hayvan sağlığı ve barınakta çalışanların rahatlığı için önemlidir. Bu nedenle hayvan barınaklarını doğal ve yapay ışıktan yararlanılarak aydınlatılması gerekir (Apan ve ark. 1995). Ahırlarda aydınlatma amaçlı yapılan pencerelerin boyutu genellikle yetersizdir.

4.7.5.3.2. Ağıllar

Araştırma bölgesinde işletmelerin yarısına yakın kısmında ağıl bulunduğu ve bu ağılların ekonomik koşullara bağlı olarak faydalı alan ortalamaları farklılık göstermektedir. Mevcut yemlikler taş ve ahşaptan yapılmıştır.

4.7.5.3.3. Kümesler

Araştırma bölgesinde işletmelerin büyük bir kısmında tavuk kümesleri yoktur. Tavuklar ahır ve ağıllarda barındırılmaktadır. Ahır ve ağıllarda mevcut yemlikler ve duvarlarda bırakılan nişler folluk, kolonlar arasında çakılmış çıtalar ise tünek görevi görmektedir (Ekmekyapar 1975).

4.7.5.3.4. Arılık

Araştırma bölgesinde arıcılık yaygın bir faaliyet olup ancak gezgin arıcılık yapılmaktadır. Zengin bir floraya sahip Munzur vadisi yaz aylarında arıcılar açık arazilerde mera durumuna bağlı olarak iki, üç defa yer değiştirmektedirler. Bölgede kış koşulları ağır olduğundan sonbahar mevsimi ile birlikte arılar ağırlıklı Mersin, Antalya ve Elazığ'a götürülmektedir.

4.7.5.4. Muhafaza Ve Depo Yapıları

Araştırma bölgesindeki muhafaza ve depo binaları; ambarlar, samanlıklar, alet ve makine muhafaza binaları ve odunluklardır.

Araştırma bölgesinde işletmelerin bir kısmında ambar mevcut olup, bu ambarlar ya kontların zemin katlarında ya da müstakil ambar evleri şeklinde inşa edilmiştir. Ambar evi olmayan işletmelerde ise ürünler çuvallara doldurulup mutfak kiler veya sofanın bir tarafına dizilir.

Samanlıklar inşa şekilleri bakımından ahır ve ağıllara benzemektedir. Araştırma bölgesinde hayvan yetiştirme tatbikatında saman ve ot başlıca hayvan yemi olarak kullanıldığından samanlıklar işletme binaları içinde önemli bir yer işgal etmektedir (Ekmekyapar 1975). Samanlıklar genellikle hayvan barınaklarına bitişik olarak inşa edilmektedir. Samanlık mevcut ihtiyaç alanı, ekonomik koşullara bağlı olarak değişmektedir.

Araştırma bölgesinde işletmelerin çoğunda özel olarak inşa edilmiş alet ve makine muhafaza binaları mevcut değildir. Sadece ova kırsal yerleşim yerlerindeki işletmelerin bir kısmında depolar mevcuttur. Alet ve makineler ahır, samanlık veya işletme avlusunda açıkta muhafaza edilmektedir.

Araştırma bölgesinde işletmelerin çok az bir kısmında ayrı bir ünite olarak inşa edilmiş odunluk mevcuttur. Odunlar genellikle konut sofalarında, hayvan barınakları ve samanlıklarda muhafaza edilmektedir. Bazı işletmelerde avluda basit bir şekilde inşa edilmiş çardaklar bu amaç için kullanılmaktadır.

5. SONUC ve ÖNERİLER

Etüt bölgesinde, konu ile ilgili olarak elde edilen veriler ve konu ile ilgili literatür bilgileri ışığında; bölgenin kırsal yerleşim şekilleri, tarımsal işletmeler, tarımsal yapılarda kullanılan yapı malzemesi, yapı elamanları, işletme avlusunun düzen ve yerleşimi, işletme binalarının özellikleri, yeterlilikleri, geliştirilmeleri ile ilgili hususların tartışması bu bölümde sıralanmıştır.

Araştırma bölgesinde yerleşim yerleri farklı olup, dağ ve orman köyleri plansız dağınık yerleşimler, ova köyleri ise geleneksel plansız toplu yerleşim şeklindedir. Genel anlamda yerleşim yerleri gelişigüzel tasarlanmıştır. Dağ ve orman köylerinde yerleşim yeri için ayrılan alan yetersizdir. Alt yapı tesisleri yetersiz olmakla beraber doğal afet tehlikesi her an bulunmaktadır. Köyler arasındaki mesafe oldukça fazladır. Dağ ve orman köylerinde ekonomik düzeyi yeterli olmayan işletmeler fazla olduğundan köydeki gelişme yavaş olmaktadır.

Araştırma bölgesinde köy yerleşim birimlerinin birbirine uzak olması, dağ ve orman köylerinde köy altı yerleşim ünitelerinin sayısının çokluğu çeşitli sorunları da birlikte getirmektedir. Bu sorunlar idari, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç grupta toplanabilir. (Okuroğlu ve ark. 1998)

İdari Sorunlar

Köy yerleşim yerlerinin dağınıklığı ve kuruluş yerlerinin uygun olmayışı köye hizmet götüren kuruluşların koordinasyon ve işbirliği konusunda güçlükler yaşanmaktadır. Bu durumda kuruluşlar bazı durumlarda kendi amaçlarına uygun köyleri seçmekte ve çalışmalarını bu köylerde yoğunlaştırmaktadır. Ova köyleri ana yola yakınlığı nedeniyle çeşitli kamu hizmetlerinden daha fazla yararlanmaktadır. Buna karşı dağ ve orman köyleri ise ana yola uzak, küçük yerleşim birimleri olduğundan kamu hizmetlerinden çok az ya da hiç faydalanmamaktadır.

Sosyal Sorunlar

Yerleşim birimlerinde genel anlamda sosyal gelişme yönünden büyük bir engel oluşturan kapalı bir ekonomi söz konusudur. Özellikle dağ ve orman köylerin dağınık, birbirinden uzak ve yerleşime uygun olmaması nedeniyle modern yaşama görüşüne uyumlarının zorluğuna, devlet hizmetlerine karşı çekingen ve güvensiz olmalarına neden olmaktadır.

Ekonomik Sorunlar

Ekonomik yönden gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye’de, devletin sınırlı olanakları ile çok fazla sayıda kırsal yerleşme ünitesine çeşitli kamu hizmetlerinin

götürülmeye çalışılması, devleti mali yönden büyük bir yük altına sokmaktadır. Yerleşim yerlerinin dağınık ve düzensiz olması nedeniyle alt yapı hizmetlerinin götürülmesi zor ve maliyetli olmaktadır. Bu yerleşim yerlerine yapılacak olan yatırımların ekonomik verimliliği de söz konusudur. Yapılacak olan kamu hizmetlerinin bakım ve kontrolü de son derece güç olmaktadır.

Büyük köylerde alt yapı hizmetleri kısmen tamamlanmış ise de küçük köylere bu hizmetler girmemiştir. Kamu hizmetlerinden yararlanmamış bu küçük köylere belki sıra gelmiştir, fakat bunlara yapılacak yatırımların ekonomik verimliliği söz konusudur. Zira çoğunda bir gelişme potansiyeli bulunmayan köylere götürülecek hizmetlerin bakım ve kontrolü son derece güç olacaktır. Aynı zamanda köylerin bu dağınıklığı ve düzensizliği, mevcut kamu tesislerinin karlı işleyişini ve personelin rasyonel kullanılmasını engellemektedir. (Kodalbaş 1964)

Araştırma bölgesindeki kırsal yerleşimlerle ilgili sorunların çözümü için aşağıda verilen öneriler değerlendirilmelidir. Bu öneriler; dağ ve orman köyleri gibi küçük yerleşim birimlerinin birleştirilmesi, önceden uygun olmayan yerlerde kurulmuş yerleşim birimlerinin kendi sınırları içerisinde uygun yerlere taşınması, merkez köylerin kurulması, köy arsası dışındaki arazinin planlaması ve dağınık yerleşim tipinden daha toplu yerleşim tipine geçilmesi, kırsal yerleşimle ilgili imar planlarının hazırlanması, tarım işletme merkezleri ve binalarının geliştirilmesi sayılabilir.

Dağ ve orman kırsal yerleşimlere altyapı ve sosyal hizmetlerinin daha kolay ulaştırılması, bu yerleşim birimlerinin birleştirilerek düzensiz dağılımının önlenmesiyle gerçekleştirilebilir. Küçük köylerin ve bu köylerden ayrılmış bulunan mahalle, mezra, kom, oba gibi köy altı yerleşim ünitelerinin bilinçli bir yerleşim politikasıyla bütünleşmesine çalışılmalıdır.

Kamu hizmet ve yatırımlarının verimliliği ve ekonomikliği yönünden merkez köylerin kurulmasının büyük önemi bulunmaktadır. Özellikle dağ ve orman yerleşim yerleri merkez köyler şeklinde projelendirilmelidir. Merkez köyler; yakınlıkları, ulaştırma olanakları, ekonomik ve sosyal ilişkileri göz önüne alınarak birkaç köye merkez olabilecek ve kalkınmaya en uygun olan köyün merkez olarak seçilmesiyle kurulabilir. Merkez köy çevre köylerin çalışma, eğitim, dinlenme, ulaşım, altyapı gibi gereksinimlerini karşılayacak şekilde çeşitli tarımsal sanayi ve kamu hizmet kuruluşlarıyla donatılırlar.

Etüt bölgesinde yapı malzemesi olarak taş, kerpiç, ahşap ve toprak kullanılmaktadır. Malzemenin temin edilebilme kolaylığı, fiyatı ve bölgenin yapı görgü ve alışkanlıkları bu malzemelerin yapılarda kullanılma oranlarına etki etmektedir.

Etüt bölgesinde köy civarından temin edilen taşın çok az işlenerek yapılarda kullanılması, harç olarak kullanılan toprağın kireçli ve çimento harçlara oranla bağlayıcı gücünün az olması dolayısıyla, duvarlar kalın olarak inşa edilmesine neden olmaktadır. Bu durum ise işletme binalarının faydalı alan yüzdesinin azalmasına sebep olmaktadır. Bu bakımdan kireçli ve çimentolu harçların kullanılmasının teşvik edilmesi ve taş işletme tekniğinin köylüye öğretilmesi gerekmektedir.

Etütü yapılan tarımsal işletmelerde aydınlatma ve havalandırma sistemi yeterli olmayıp, hayvan sağlığı ve gelişimi açısından tehlike arz etmektedir. Aydınlatma ve havalandırma için mevcut pencere alanlarının artırılması gerekmektedir.

Araştırmada incelenen işletmelerde, işletme avluları ve binaların yerleştirilmesinde tamamen arazi durumu ve işletme sahibinin ekonomik gücü doğrultusunda inşa edilmişlerdir. Bu durum ise özellikle sağlık, iş gücü ve verim açısından önemli sorunları beraberinde getirmektedir. İşletme avlularının ve yapıların düzenlenmesi ile bölgede yaşayan ailelerin daha kaliteli yaşam koşullarına kavuşturulması sağlanabilecektir.

6. KAYNAKLAR

- Anonim (2002). Devlet İstatistik Enstitüsü 1980-1985-1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Tunceli İli. DİE 2002 Tarım verileri. www.die.gov.tr
- Anonim (2003a). Tunceli İli Çevre Durum Raporu. Tunceli Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Haziran 2003.
- Anonim (2003b). Tunceli Tarım Master Planı İl Tarım Kırsal Kalkınma Master Planlarının Hazırlanmasına Destek Projesi. Tunceli Tarım İl Müdürlüğü Tunceli
- Anonim (2003c). Ovacık İlçesi İklim Verileri, Ovacık Meteoroloji İstasyonu.
- Anonim (2005). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı yayınları, <http://ekutup.dpt.gov.tr/haber/2006/02/UKKS.pdf>
- Alkan Z (1966). Kars İli Sığırcılık İşletmelerinde Ahırların Durumu, Özellikleri, Yeterlilikleri Ve Geliştirilme İmkanları Üzerinde Bir Araştırma (Basılmamış).
- Alkan Z (1974). Köysel Yerleşim Ve İşletme Yapılarına İlişkin Planlama Sorunları Ve Çözüm Yolları, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 322 Erzurum.
- Apan M, Demir Y, Öztürk T (1995). Ondokuz Mayıs Üninersitesi, Ziraat Fakültesi, Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü, Kültürteknik Ders Notu, No:12 Samsun
- Bahçelioğlu O (1965). Köylerin Dağınıklığı Ve Kuruluş Yerleri Toprak Ve İskan İşleri Genel Müdürlüğü, Toplum Kalkınması Çalışmaları, Ankara (Basılmamış).
- Balaban A (1964a). Ankara Vilayetinde Ziraat İşletmelerinin Bina Durumu, İmar ve İskan Bakanlığı, Araştırma Dairesi, No.9, Ankara
- Beken G (1949). Garbi Anadolu Mıntıkası Kerpiç Binaları, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Bendixen T W (1963). Will Public Healt Standarts Fit Rural Water Supply, A.E. Journal, Vol. 44, No:7
- Çevik B, Tekinel O (1998). Kırsal yerleşim Tekniği, Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarımsal Yapılar ve Bölümü, Ders Kitapları Yayın No: A-63 Adana
- Ekmekyapar T (1975). Elazığ ili Ziraat işletmelerinde İşletme Binalarının Durumu, Özellikleri, Yeterlilikleri ve Geliştirilme İmkanları Üzerinde Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 192. Erzurum
- Glikson A (1964). Physical Regional Planning. Course for Rular Planning and Development. Ashkelon, Israel
- Govin L (1957). Construction Rurales, La Ferme. J.B Bailliere et Fils, Paris.

- Gözenç S, Gümüş E, Ertin G (1998). Türkiye Coğrafyası. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Yayın no: 594, ISBN 975 - 492 - 826 – 6, 147 s. Eskişehir.
- Karabıyık E (2004). Tunceli İli Ovacık İlçesi Gelişme Planı Ön Araştırma Raporu
- Kafesçioğlu R. (1949). Orta Anadolu Köy Evlerinin Yapısı, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Kafesçioğlu R. (1955). Kuzeybatı Anadolu'da Ahşap Ev Yapıları, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Kızıloğlu FM, Okuroğlu M, Örüng İ (2006). Kırsal Yerleşimler ve Doğal Afetler. GOÜ. Ziraat Fakültesi Dergisi, 2006, 23 (2), 53-58
- Kodalbaş D (1964) Merkez Köy Kuruluşları Hakkında Ön Etüd. Köy İşleri Bakanlığı, Ankara (Basılmamış).
- Kömürcüoğlu E (1950). Ankara Evleri, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Okuroğlu M, Yağanoğlu V ve Örüng İ (1998). Kırsal Yerleşim Tekniği, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 338 Erzurum.
- Oran S (1954). Orta Anadolu Köylerinde Bir Tarım İşletmesi Binaları, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Oran S (1961). Almanya'da Ve Memleketimizde Yeni Çiftçi Evlerinin Kuruluşu Ve Yapımları, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Sönmez N (1964). Köy Kalkınmasında Şumüllü Planlama ve Türkiye'de Köy Hizmetlerinin Koordinasyonu. A.Ü.Ziraat Fakültesinde Verilen Bir Konferans (Basılmamış).
- Sönmez N ve Girgin İ (1984). Kır Yerleşimlerinin Fiziksel Planlama İlkeleri, Türkiye'nin Kalkınmasında Köy ve Köylü Faktörü, Kırsal Bölge ve Kentleşme Problemleri Semineri, T.T.K.Derneği İstanbul Şubesi Yayınları, No.5, İstanbul.
- Şen E (1966). Konya İli Çarıklar Köyünün Fiziki Planlaması Üzerinde Bir Araştırma (Basılmamış).
- Şişman N (1964). Erzurum İli Ziraat İşletmelerinin Bina Durumu, Özellikleri, Yeterlilikleri Ve Islah İmkanları Üzerinde Araştırmalar (Basılmamış).
- Şişman N (1971). Erzurum İlinde Ziraat İşletmelerinin Bina Durumları. İşletme Binalarının Özellikleri, Yeterlilikleri ve Islah İmkanları Üzerinde Araştırmalar. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 58 Erzurum.
- Tekinel O (1966). Urfa İli Köylerinin Kültürteknik Problemleri Üzerinde Bir Araştırma (Basılmamış).

- Tekinel O (1967). Şumüllü Köy Planlamasında Fiziki Planlamanın yeri ve Önemi. A.Ü.Ziraat Fakültesi Yıllığı, Yıl.17, Fasikül 3-4'den ayrı basım.
- Tolunay A, Akyol A (2006). Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar. Süleyman Demirel Üniv. Orman Fakültesi Dergisi, Sayı 2, s:116-127, Isparta.
- Weitz R (1965). Rular Development Through Regional Planning in İsrail. Rular Development Course Notes Held in İsrail.
- Yalan E (1963). Land Planning of the Agricultural Cooperative Villages. The Israel Rular Building Research Bureau, Israel.
- Yüksel AN, Şişman CB (2003). Tarımsal İnşaat. Trakya Üniv. Ziraat Fakültesi Yayınları No:278. Tekirdağ.

ÖZGEÇMİŞ

1975 Tunceli-Ovacık doğumlu olup, ilk ve orta öğrenimini Ovacık'ta tamamladı. Lise öğrenimine Tunceli Namık Kemal Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Elektrik bölümünde devam edip, 1998 yılında Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümünü kazandı. 2002 yılında mezun olup askerlik hizmetini tamamladıktan sonra, kırsal kalkınma programı yürüten sivil toplum örgütü, Ulaşılabilir Yaşam Derneği kırsal kalkınma biriminde gönüllü olarak çalışmaya başladı. 2003 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Küresel Çevre Fonu, Küçük Destek Programı (UNDP/GEF/SGP) kapsamında desteklenen "Tunceli Dağ sarımsağının (Allium Tunceliannum) Korunması ve Kültüre Alınması Projesi"nde Ziraat Mühendisi olarak çalışmaya başladı. 2004 yılında Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi tarafından, STK çalışanlarına kapasite geliştirmeye yönelik olarak verilen 4 aylık eğitimi burslu olarak kazanıp mezun oldu. 2005 yılı güz döneminde Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü Anabilim dalında yüksek lisansa başladı. Kırsal kalkınma faaliyeti yürüten STK'lara gönüllü destek vermekle beraber, Tunceli - Ovacık Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından yürütülen ve Doğu İlleri Kalkınma Birliği kapsamında Avrupa Birliği eş finansmanı ile desteklenen "Munzur Nehrine Evsel Atıksu Deşarjı Yapan 22 Köye Kanalizasyon Şebekesi ve Arıtma Tesisi Yapım Projesi"nde Teknik Koordinatör olarak çalışmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.